

ABONAMENTUL

Pe un an . . . 28.— Cor.
Pe jumătate an 14.—
Pe 3 luni . . . 7.—
Pe o lună . . . 2.40

Pentru România și străinătate:

Pe un an . . . 40.— franc

Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA.
Strada Zrinyi N-rul 11a.

INSERTIUNILE
se primesc la administrație.

Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fil.
Manuscrisele nu se în-
napolază.

Izolarea noastră.

De OCTAVIAN GOGA.

Alegerea dela Arad a scos la suprafață între altele și-o problemă de mare importanță pentru orientarea noastră politică, anume chestiunea, dacă în situația actuală se admite în principiu *cooperarea partidului național român cu vre-unul din partidele ungrești*. Cum se știe, în recenta agitație electorală amândouă părțile beligerante, atât guvernul cât și opoziția, și-au îndreptat privirea asupra electorilor români și le-au solicitat votul. Răspunsul cunoscut al conducătorilor noștri locali a fost: *noi rămânem pasivi*....

Pe urma acestei declarații s'a pornit, ca de obicei, un potop de injurii și bănuiele asupra noastră. Opoziția ne-a învinuit că pe la spate am făcut pact cu guvernul, iar guvernul la rândul său s'a lăpădat de noi ca de-o rușine mare. Au urmat, firește, acuzațiuni, scrisori, combinații fanteziste. Toate acestea nu interesează, rămâne însă de discutat chestiunea de ordin principiar, întrucât a fost justificată pasivitatea noastră și întrucât împrejurările de astăzi exclud sau îndreptătesc o politică de cooperare cu partidele ungrești. Pe lângă lămurirea noastră internă problema câștigă în interes și pentru atenția ce i-s'a dat de către un eminent om de literă al Ungariei, d. *Oscar Jászi*, ale cărui opinii trebuie învrednicite totdeauna de-o mențiune specială în publicistica românească.

Întru cât privește atitudinea noastră față de formațiunile tradiționale de partid ale vieții politice maghiare, aceasta se poate limpezii ușor și fără multă bătaie de cap. Partidele istorice ungrești își au trecutul lor cu linia de conduită fixată față de poporul românesc și din acest trecut se răsfrânge totdeauna răspunsul nostru de către ori politicianismul lor strâmtorat ne cere mână de ajutor și ne adoarme cu făgăduinși.

Cartea deschisă a suferințelor noastre vorbește limpede. Vedem că în desfășurarea vieții politice a Ungariei de-o jumătate de veac încoace n'a fost un singur moment când vre-unul din partidele care s'au perândat să fi adoptat o formulă de împăciuire a stărilor dela noi. Dimpotrivă era o întrecere în a ne urî, cum se știe, ni-se nega chiar și existența: oamenii politici ungruși nu recunoșteau o chestiune neresolvită a naționalităților din Ungaria. Concepția lor politică își trage rădăcinile din ideea dominațiunii de rasă și toți conducătorii din Budapesta au pășit pe arenă cu acelaș capital de dușmănie istorică față de noi. Ideile salvatoare ale marilor revoluții aici n'au putut prinde teren. Vechile impulsuri de ură seculară au rămas hotărâtoare. În spiritul lor s'au adus legile dela noi, cu această lozincă ni-s'au dărâmat atâtea așezăminte, am fost încătușați în mersul unei desvoltări normale, în puterea acestei con-

cepții s'au săvârșit toate actele brutale ale istoriei noastre recente.

Reprezentanții oficiali ai poporului maghiar sunt îndrumați până astăzi încă în toate faptele lor de reflexele spiritului de feudalism tradițional care veacuri de-a rândul a otrăvit sufletele în Ungaria. Psihologia lor e simplistă și-o deslușești la tot pasul. Oamenii aceștia văd și acum în noi pe iobagii de odinioară, neutralitatea lor e cea a ciocoiului reacționar cu idei limitate. Pe toată linia distingii aceeași ridicolă trufie deplasată, aceeași porniri anticulturale, vechiul regim de teroare și corupție nemeșească. Numai fațada s'a schimbat, restul a rămas neatins. La adăpostul unor legi cari salvează aparența ideilor democratice, se agită aici și-si fac de cap aceleas instincte josnice cari strigă din paginile cele mai întunecate ale românismului în Ardeal. Acest duh inspiră legislația lor de decenii și îndrumă educația publică la noi pe toate terenele. Ce-i ordinul cutărui ministru care ne închide școlile, ce-i răcnetul solgăbirăului care ne târăște popii în închisoare, ce sunt gloanțele jandarmilor, smulgerea brânelor tricolore, ce sunt toate aceste violențe și nedreptăți medievale, dacă nu imputurile ferocității de veacuri, nedomesticite încă? Aici patimile curg în matca străveche. Sub plastronul alb al ministrului bate încă inima de sub demodată atilă nemeșească și ochii injectați ai sergentului de jandarmi reflectează fulgerile unei uri milenare. În suflute tot mai rodește sămânța de demult. Diriguitorii țării nu s'au putut ridica cu credințele lor deasupra pornirilor moștenite și astfel întreaga lor activitate poartă față de noi pecetea unei duble ostilități: *ura de clasă și dușmănia de rasă*. Pe acest fond sentimental se brodează la dânsii toate îndemnurile cari ne privesc. În diferite forme se exprimă aceeași mentalitate dela ordinul contelui Apponyi până la gestul imbecil al cutărui conductor de tren.

Fiind acesta spiritul care îndrumă politica tradițională ungrească, ce poate fi mai firesc, decât cea mai inverșunată opoziție a noastră față de reprezentanții partidelor istorice maghiare? În tot locul și la toată ocazia noi suntem datori să le opunem credințele noastre, să luptăm pentru izbânda lor. Din principiu deci e exclusă orice colaborare. Că și-au măsurat puterile la Arad contele Tisza István și contele Széchenyi Aladár? Dar ce are a face destinul poporului românesc cu acest duel de magnați ungruși? Triumful fiecărui din ei înseamnă ruina noastră, fiindcă amândoi sunt depozitarii acelorași impulsuri, în puterea cărora ne apasă jugul din bătrâni. Cu nici unul din cei doi noi nu puteam încheia nici un acord, fiindcă nici unul n'a depășit încă cu întreagă cohorta lor de sateliți,

ogașă blestemului de demult. Nici măcar motive de oportunitate trecătoare nu se puteau invoca în favoarea unui legământ. Doar știu cu toții, că partidul din care deunăzi prin rostul contelui Károlyi ni-s'a cerut mâna prietenească, a fost pe vremea coaliției la guvern, ca să închidă școlile românești, iar guvernul actual cu loviturile lui de-acum nu face altceva, decât să desăvârșească o operă de destrucțiune metodică. Care putea fi deci răspunsul nostru? De sigur, că dacă am fi dispus de-o puternică organizație locală ar fi trebuit să ne-avem și aici candidatul nostru, care să fie expresia programului național românesc, lipsindu-ne aceasta însă, lozincă pasivității era rezultanta naturală a situației.

Din acest caz izolat deci se poate trage concluzia de ordin principiar, că în împrejurările actuale, politica partidului național român fiind diametral opusă credințelor profesate de partidele istorice maghiare cu cari nu are nici un punct de atingere, orice colaborare cu ele e inadmisibilă. Aceasta o reclamă interesele superioare ale neamului.

Opinia publică a compatrioților noștri maghiari a început în timpul din urmă să prezinte și fenomenele unor fluctuații de idei schimbate. Am fi prea limitați în puterea noastră de observație, dacă nu ne-am da seama, că pe ici pe colo se anunță accente necunoscute de toleranță, că cu deosebire în ultimul deceniu s'au ivit preludiile unei noi mișcări politice, pentru care catechismul șovinismului curent începe a se demoda. Sub influința unor idei culturale importante au început să se modifice cu încetul valorile morale și să mai slăbească anumite prejudecăți. Între altele s'ar părea că și grandoarea unei Ungarii unitare s'a mai atenuat, făcând loc altor orientări politice mai apropiate de realitate. Suntem puși în fața unei prefaceri sociale și culturale din care va răsări probabil o concepție politică schimbată.

Aceste apariții însă sunt răslețe încă și nu s'au putut încheia într-o tabără organizată, care în politica actuală a Ungariei să poată avea un cuvânt hotărâtor. Ceata aceasta de nemulțumiți nu și-a fixat definitiv echilibrul față de partidele istorice, programul lor balansează încă, selecția între credințele moștenite și teoriile nouă nu e făcută, pe-alocurea se mai simte balastul doctrinei și greșurile începutului. Sunt o seamă de intelectuali ale căror cercetări sociologice au așezat în lumina adevărurilor științifice mai multe probleme cari privesc stările culturale, politice și economice din țara noastră. În fruntea lor e cunoscutul publicist, domnul Oscar Jászi, a cărui activitate laudabilă

poartă incontestabil marca unui spirit occidental cu toate atribuțiile lui. Cuvântul lor e sublimat în frământarea politice curente cu deosebire de partidul socialist, deasemenea la începutul existenței. Acest partid de care se țin oarecum la distanță corifeii curentului de criticism amintit, e alcătuit din elemente mult-putin inconștiente și e la discreția unor șefi cari nu pot inspira un capital deosebit de încredere politică. Multele tergiversări de până acum, diferitele taine de culise ieșite la iveală, spiritul de oportunitate excesivă, acordurile cunoscute cu deținătorii puterii, aceste și multe altele le-au micșorat importanța pe care o puteau avea și le-au redus rolul la o cantitate politicește neglijabilă. Neconstituind deci o forță reală și fiind de altfel și terenul lor de luptă cam deplasat de centrele noastre, evident, că o frăție de arme cu dâșii nu e indicată și nu ne poate aduce folos.

Rămâne însă deschisă chestiunea, dacă peste tot, din punct de vedere principiar, interesele noastre admit o colaborare cu elementele progresiste ale poporului maghiar. În împrejurările de astăzi răspunsul nostru trebuie să fie *negativ*. Colaborările sincere cu putere de dănuire se pot înfăptui, numai între grupări cu oarecari puncte de înrudire sufletească. Pe noi însă ne desparte o prăpastie. În situația actuală o tovărășie cu ei ar fi un anahronism pe care noi l'am plătit scump. Domnul Jászai cu ideile sale avansate, cu spiritul său de inovațiune, e produsul firesc al unei societăți, care și-a văzut îndeplinit un ideal național și care în mersul evoluției poate duce cu un pas mai departe setea de dreptate umană.

Visul nostru noi nu ni-l'am văzut încă, idealul ne plutește în umbră. *Noi suntem precursorii unei rededeptări naționale, ei apostolii ideilor umanitare într-o societate care se împărtașește de toate binefacerile ideilor naționale realizate.* Și noi vrem să desrobim cu lupta noastră un colț de umanitate, dar voim să conservăm toate atribuțiunile particulare ale acestui petec de pământ. Ei trebuie să înlăture ecrescențele spiritului național biruitor, noi să întronăm în suflete acest principiu în așteptarea biruinții. Ei pot trece dincolo de hotarul îndrumărilor de or-

din pur național, pot lărgi orizontul, fiindcă nu-i amenință primejdia desființării, noi trebuie să ținem însă cu îndârjire la principiile de conservare. Ne făcând aceasta s'ar putea întâmpla să ajutăm triumful unor revendicări sociale-politice de ordin individual și să ne pierdem în acelaș timp ființa noastră etnică distinctă. Iată de ce împrejurările prin cari trecem ne impun fatalmente o concepție izvorită dintr'un *conservatism național* cu toate îndrumările lui. Vom privi deci, firește, cu simpatie mișcarea inaugurată de domnul Jászai pentru înlocuirea spiritului feudal cu un regim democratic care cadrează perfect cu principiile noastre, vom rămânea însă și pe mai departe susținătorii multor credințe și impulsuri tradiționale cari la noi își au semnificația superioară a unor remedii de conservare națională.

Din acest punct de vedere colaborarea noastră e imposibilă și nu poate face parte din preocupările noastre politice curente. De sigur nu e exclusă în viitorul depărtat, când țara trecând prin marile prefaceri ale unor schimbări politice și culturale, cetățenii ei cu idealul național împlinit vor putea să asculte chemarea unor lozince umanitare cari îi vor înfrăți în lupta pentru adevăr. Dar din nenorocire, domnul Jászai, aceasta e muzica viitorului numai și acordurile ei armonioase se pierd în haosul actual...

Astăzi programul nostru de viață nu poate fi decât: *izolarea*. Trebuie să ridicăm stavilă între noi și străin, să ne îngrădim politicește, să ne desăvârșim pe toată linia izolarea socială și culturală. Desfăcuți de orice legătură cu alte neamuri, trăind cu visul nostru și cu nevoile noastre, detestând orice notă de oportunitate politică, exaltând sentimentul iubirii de neam, noi trebuie să rămânem singuri. Această solitudine are să ne susție în marea de străini, ca pe-o insulă cu flora ei particulară.

Câtă vreme deci spiritul public maghiar va fi îmbibat de ideea dominațiunii de rasă, noi trebuie să-i opunem drept contrapond, credințe cari izvorăsc din sentimentul de unitate sufletească a marelui corp național românesc de pretutindeni.

Pe acest drum trebuie să apuce educația noastră politică în aceste zile când imperii cu temelii putrede se prăbușesc și pe ruinele lor fâlfăie biruitor steagul aspirațiilor naționale împlinite.

APEL

către advocații români!

După cum se știe, procuratura regească din Sătmar și-a depus deja actul de acuzare împotriva Românilor din Sătmar. Crima lor este că și-au apărat limba și legea în contra celor ce încearcă să le răpească comorile aceste cele mai scumpe ale sufletului omenesc.

În contra alor 31 de Români, între cari un preot, mulți bărbați în vârstă, 8 minori și 1 femeie, se ridică acuzația că s'au opus autorităților și au insultat pe reprezentanții acestora.

Desbaterea acestui monstru proces va avea loc în cursul lunei Iulie, probabil cam la mijlocul lunei.

Acuzații trebuie apărați și în deosebi va trebui ca din prilejul acestui proces să se evedențieze cu o orbitoare claritate nedreptatea strigătoare la cer, ce s'a încercat împotriva sfintei noastre biserici unite cu Roma. Pentru aceea la această desbatere va trebui să ia parte floarea advocaților noștri români. Vor merge de altfel numeroși români din toate părțile, în șovinistul Sătmar, ca să fie acolo în zilele desbaterii.

În înțelegerea cu conducătorii acestei mari cauze facem deci apel către advocații români din Ungaria și Ardeal, ca să primească apărarea iubiților noștri întemnițați și ca n scopul acesta să grăbească a se anunța ca apărători la d. avocat Dr. Andrei Doboși din Sătmar.

Epilog.

De Al. Ciura.

Un jurnal din țară aduce la „măca publicitate” următorul anunț:

„**Beul Mehemed Kemall** fostul amiral al flotei imperiale otomane, care publică acum în „Minerva” o serie de articole privitoare la imperiul otoman, e aplicat să dea ore de englezește doamnelor și domnilor din societatea mai înaltă, cari vor petrece vara în Sinaia. Serisorile sunt a se trimite la restaurantul Capșa”.

Trec cu ochii în grabă peste acest anunț și mă opresc apoi, cutremurat de zguduitorul lui conținut.

Mehmed Kemall șeful de ieri-alaltăeri al temutei flote otomane, la gestul căruia se prosterneau în țărână atâtea și atâtea mii de subalterni, azi nu se mai prezintă în uniformă lui strălucitoare, cu pieptul scânteietor de decorații, cu sabia curbă, bătută cu nestimate, atârându-i de sold — ci ca un biet om fără slujbă și fără țară, scriind articole informative jurnalelor și dând ore de englezește, ca să nu moară de foame...

Nu știu ce vârstă are acest amiral fără flotă, dar îmi închipui, că e în vârstă cea mai frumoasă a bărbăției. Îl văd, — într'o vertiginosă ochiadă retrospectivă — isprăvind acasă școala de marină, trecând apoi în străinătate, pentru a se perfecționa și a-și însuși limbi străine, ca să poată urca în curând fu-

șteii, ce duc, cu atâta ușurință, spre viitorul de aur.

I-a urcat norocos, și când s'a văzut în vârful scării, și-a pus stânga pe mânerul sabiei, iar cu dreapta și-a potolit svâcnirile neastâmpărate ale inimii: „Calmează-te, mitifico, căci viața cea fericită înainte multă și frumoasă mai este”....

Și iată, că visul mândrului amiral s'a spulberat în vânt.

Odrasla a unui neam puternic, ce a înspăimântat, pe vremuri, jumătate din Europa, cu chiotul lui de biruință, nu și-a dat seama, că temeliile pe cari se sprijinea puternica lui patrie, sunt putrede și că au să se prăbușească în curind. El nu și-a dat seama, că puternicii lui înaintași luptau pentru un *ideal*, călăuziți cu fanatism de învățătura lui Mohamed, în care credeau. Și mai ales, nu și-a dat seama, că viața neamurilor se aseamănă așa de mult cu aceea a indivizilor singurații. Ca și aceștia, neamul își are și el epoca de copilărie, epoca entuziasmului juvenil și a muncii stăruitoare, după care urmează declinul și ruina, ales când forțele n'au fost cheltuite după rețeta înțeleaptă a lui Hippolit Taine.

O prea mare risipă de energie, aduce cu sine oboseală și lăncezire generală. Acest *dolce-farniente* e cu atât mai bine venit, cu cât energia cheltuită aduce prisosul ei de roade im-

belșugate. Aduce *bogăția*... și întreg convoiul ei de lene, risipă și destrăbălare.

Așa a fost pe vremea Semiramidei din Babilon; așa pe vremea Cezarilor afeminați ai Romei; așa e azi — sau a fost ieri — în imperiul otoman. Strănepoții temutului Baiazid, nu mai erau acum un neam de nomazi, nici nu mai erau necesități să incalece pe roibii lor arabi, ca să înspăimânte lumea cu ropotul copitelor... Câmpiile blondului nisip rămăseseră departe în răsărit; viața lor de beduini pribegi nu mai era o amintire plăcută. Erau bogați acum; puteau trăi în tihnă, fără să se mai opintească degeaba.

Steagul verde al poporului era la adăpost, năpădit de colb; muezzinii îi chemau la rugăciune din ce în ce mai somnolenți, și ei își șopteau ruga tot mai plictisiiți.

Ce lipsă mai aveau ei de sprijinul prorocului, când acesta își împlinise cu vârf promisiunile, dându-le, încă în viața aceasta, fericirile ce le visau în paradisul lui Mohamed: bogății fără număr, ghiauri ce se sbăteau sub călcăiul lor greu, hurie frumoase și multe, lulele lungi de tutun și fum îmbătător de opiu?...

Puternicii acestei împărății nu mai puteau să-și dorească nimic; belșugul și desmierdările vieții pământene îi copleșiseră atât de mult, încât mulți din ei nu mai înțelegeau, ce vrea Allah, cu promisiunile lui împărtașite de proroc, când lumea asta era așa de frumoasă și paradisul se scoborise de mult în haremurile și visurile lor de oameni îmbătați de opiu?

Mobilizarea armatei române.

— In drum spre unitatea conștiinței naționale. —

Dragă prietino,

Scrisoarea ta m'a aflat în aceeași stare sufletească nouă, neobișnuită, însuflețitoare, în care ai fost și tu când ți-ai așternut pe hârtie șirele mărunte, care te va stăpâni și acum, cu siguranță, și care se reoglindește astăzi din față, din ochii, din vorbele, din purtarea fieștecărui român în sufletul căruia e deșteaptă conștiința națională. Ne simțim saltați dela pământ spre cerul sfânt și drept al lui Dumnezeu, ne simțim descătușați de micile mizerii zilnice, și inima noastră bate astăzi pentru interesele superioare ale neamului nostru de pretutindenea, unul și acelaș. Ne dăm bine seama că aceasta nu e o însuflețire trecătoare, nu e un foc de pae, ci e întâia cristalizare vizibilă a unității de conștiință națională, la care ne simțim ajunși. Ori cât ar cerca străinii, precum îmi scrii și precum văd și eu, să parodieze această însuflețire a noastră, nu vor reuși, nu ne vor putea atinge cu nimic, pentru că sentimentul care ne stăpânește e cu mult mai adânc, își face drum prin tainișile cele mai sfinte ale sufletului nostru, și cele sfinte nu pot fi atinse de porniri sacrilige, sunt imune, pentru că sunt însăși rădăcinile vieții sufletului unui popor. Nu e o însuflețire goală, pentru că această nu pune, nu simte și nu discută probleme, nu agerește puterea de viziune, măsură toate cu pondul cel mai ușor, nu lăcrimează și nu te hotărăște la jertfe. Insuflețirea goală știm bine ce este: o salvă în vânt, o pușcătură oarbă. Starea noastră sufletească de-acum deși ne saltă dela pământ, nu ne cauzează nici o bucurie ușoară, nici o responsabilitate mare și neclintită, pe care totuși o primim cu partea cea mai bună a sufletului nostru. E un sentiment care cristalizând într'un singur buchet strălucitor toate florile cari au crescut în umbra sufletului nostru, unele neștiute altele abia întrezărite, ne deschide drumuri noi, bine hotărâte, aspre și grele, dar cari ne cheamă poruncitor în desfășurarea viitoare a vieții neamului nostru.

Sentimentul acesta a izbucnit acum în inimile românilor înțelegători de pretutindenea. Am făcut un pas uriaș, nu mai vorbim astăzi despre unitatea culturală, ci despre unitatea conștiinței naționale.

E adevărat ce-mi scri tu: o mare minune s'a întâmplat în viața neamului nostru. Scânteia care a aprins această vâlvătaie a unității conștiinței naționale, e, dupacum scrii și tu, la aparență așa de neînsemnată. România, la care priveam cu drag ca la o soră mai mare, a hotărât că, în ce privește o nouă mărire de teritor a Bulgariei, nu are de gând să mai rămână cu mâinile legate. Din propria ei inițiativă, din propriul ei îndemn și prevedere, fără să mai asculte nici ce i-se poruncește din dreapta, nici ce i-se șoptește din stânga, a hotărât să-și apere în linia primă propriile interese și ale neamului întreg. Azi înțeleptul și marele ei rege a iscălit decretul pentru mobilizarea întregii armate.

Întăiele vești despre ținuta României ne înfiorau adânc, dar repede ne umpleau de regrete. Ne șopteam, cu adâncă desiluzionare, „cine știe, poate totuși să nu-i reușească României realizarea hotărârii sale. Vai, poate nu va avea nici acum tăria ca să-și valideze propria ei voință”.

Azi temerea aceasta a căzut, azi armata României e mobilizată, azi s'a întâmplat un mare fapt istoric în viața neamului românesc de pretutindenea. România a arătat că se simte destul de puternică ca să umble pe picioarele sale și să-și apere interesele sale.

Dumnezeule! De când așteptam acest mare semn al vremurilor viitoare! De când așteptam acest ceresc bubuit de tun, de când însetam după lumina acestui fulger, care a aprins în câteva clipe milioane de limbi de foc în sufletele românilor de pretutindenea! Știam că flăcările ard supt spuze, dar că nu cutează să se ivească, nu pot să se ivească, până ce nu va veni vântul binecuvântat care să spulbere spuza.

Așteptam încrederea României în sine însăși, deșteptarea conștiinței sale de stat eminent național, lărgirea acestei conștiinți prin spriginirea elementului românesc de pretotindenea.

Îndată ce s'a făcut în mod neșovăitor vizibilă această încredere a României în sine însăși, a urmat minunea cea mare: *încrederea elementului românesc de pretotindenea în sine însăși și în viitorul său.*

Sunt clipe cu mult mai divine acestea decât să ne putem gândi la fraze. Dar astăzi, simțim unul fiește care din noi, că suntem neasemănat mai mult decât am fost ieri, sufletul nostru s'a lărgit, voința noastră a crescut, și buzele noastre poate că murmură în taină o rugăciune. Trebuia să vină minunea asta, trebuia să fișnească în urmă acest isvor de viață.

Având România îndrăzneala să spună în sfârșit ceace este, a dat viață nouă elementului românesc de pretutindenea.

Puterea ei a arătat numai decât că este și în noi putere.

Dar cât pentru pătura de jos — ei nu-și băteau capul. *Prostimea* a fost creată de Allah, ca să muncească, să rabde — și să tacă!

Și așa au dormit două-trei veacuri și mai bine, în mângăierea sânilor parfumați, a brațelor albe și moi, trăgând din ciubucuri și gândindu-se, din vreme în vreme, cât de bine a alcătuit Allah și cu prorocul său lumea aceasta.

Deodată a răsbătut un tipăt de groază:
— Treziți-vă!

Oamenii s'au mișcat greoi de pe otomane, ștergându-se la ochi și incingându-și spadele ruginite.

A sunat goarna de alarmă, dar glasul ei era așa de slăbit; au năpădit în moșce, să-l cheme pe Allah în ajutor, — dar Allah *dormia și el...* Au încercat — în sfârșit — să vadă, dacă temelile pe cari se sprijineau până acum, sunt încă destul de solide, și au văzut cu groază, că totul e șubred...

La cea dintâi zguduitoră, totul s'a prăbușit — întreaga clădire aeriană, ce nu mai avea nici un temel solid...

Și a îngropat sub ruine o împărăție atât de puternică odinioară, pe care o mână de oameni

îndrăsneți au încercat înzădar s'o mai salveze, în clipele desnădăjduite ale cataclismului.

Anunțul beifului Mehmed Kemail e numai: începutul sfârșitului.

Dacă fostul admiral al flotei imperiale otomane e silit să recurgă, într'o țară străină, la „mica publicitate”, pentru a-și putea câștiga hrana de toate zilele, — ne putem imagina, ce soartă îi așteaptă pe ceilalți supuși ai fostului imperiu otoman european — funcționari înalți sau mai mărunți — și cum se vor putea ei conforma noielor condiții de trai, după belșugul și risipa, cu care au trăit acasă!

Aruncați o privire pe harta de până acum a Turciei-europene, și dați-vă seama, câte mii și mii de turci cărturari, rămân fără pâine și fără ocupație, ca să nu mai pomenim de pătura de jos, de văduvele, orfanii și schilavii rămași pe urma războiului!

Când nici oameni de taia lui Mehmed Kemail nu mai află o ocupație în țara lui, ce se va alege de ceilalți, și mai ales, ce se va alege vai!, de biete femeile musulmane, cari se pomenesc deodată din somnolența erotică a haremului în zgomotul strident al vieții de toate zilele, fără o bucată de pâine?

Voalurile multicolore, cari ascundeau atâtea comori de frumusețe, vor cădea ca la un gest de mânie al soartei, și inaccesibilele cadâne rămân, deodată, pe stradă, fără sprijin, fără direcție în viața, pe care n'o cunoșteau decât din câteva priviri furișate prin geamul cu zăbrele...

Ele nu știu ceti și scrie, decât în număr foarte redus; nu știu să muncească nici să agornisească, căci toată educația lor de până acum se reducea la câteva noțiuni de cosmetică rafinată, dans primitiv, muzică și mai primitivă — încolo trândăvie, tutun și opiu, povești de copii, visări erotice, în așteptarea batistei, pe care stăpânul li-o arunca așa de arare....

Așa se încheie povestea unei împărății atât de puternice odinioară; așa s'au prăbușit și altele, la vremea lor, căci istoria are implacabilul obicei de a se repeta.

Istoria își are logica ei de fier, dela care nu se abate niciodată; dar neamurile sunt prea puțin inteligente și nu știu să scoată învățăminte, decât după mari dezastre și mari — întârzieri!...

Dacă pe urma mobilizării armatei române țara n'ar avea nici un câștig material, dacă fratricizii din Balcani s'ar împăca din bună vreme, dacă dorobanțul nici n'ar trece Dunărea, minunea săvârșită în sufletul neamului românesc va rămânea tot așa de mare prin însuși faptul că România a dat în sfârșit proba cea mare că vrea și știe să umble pe picioarele sale.

Mobilizarea armatei române, în împrejurările de azi, va rămânea ca cea dintâi peatră de probă în drumul viitorului neamului nostru. Conștiința independenței, a puterii sale, conștiința idealului național, de care a dat o probă așa de strălucită, va aduce în rîndul cel dintâi cele mai necalculabile foloase României și poporului său, chiar dacă n'ar avea nici un câștig material. Într-o țară poate e cea mai mare putere conștiința că e liberă și poate privi drept în soare.

Dar aceasta hotărâre a României aduce tot așa de neprețuite foloase elementului românesc de pretutindenea. E o putere care nu se poate cumpăni să ști că frații tăi liberi sunt capabili de-a se folosi de libertate, să ai convingerea că sora ta mai mare e plină de putere și e hotărâtă. Chiar *hotărîrea* ce o iai arată puterea înmagazinată în tine. Și proba asta s'a dat acum.

Nu mă gândesc acum dragă prietene, la nici o cucerire teritorială, la nici un vis de mărire, ci gust simțământul divin de care sunt pătruns, mă cufund în minunea ce mi-a fost dat să văd: și tu și eu și milioane ca noi ne simțim astăzi mai tari și privim fără frică în viitor. *Unitatea conștiinței naționale a început să răscolească adânc în sulețele noastre.*

Unitatea culturală, de care s'a scris atâta, a pregătit terenul pentru ca să se poată naște unitatea conștiinței naționale. Învierea acestei conștiințe era atârnată de-o faptă mare, cu greutate multă. Cultura națională ne făcea să simțim ce trebuie să facem, conștiința națională ne dă putere să ducem în îndeplinire ceea ce ne arată cultura națională. Unitatea culturală atârna și se hrănea din aceeași cultură națională, unitatea conștiinței naționale nu putea pleca decât dela o faptă mare, în care să se vădească putere multă. Conștiința națională fără putere trăește retrasă, înfrățită cu țaria se ivește strălucitoare ca un soare aprinzând inimile și contopindu-le într'una singură.

Ce-am putea face știam de mult, căci suntem un popor cu mare trecut, *ce-am putea face* ne-au arătat mulți; *ce putem face*, ni-s'a arătat acum mai întâi, după o prea îndelungată perioadă de hodină.

Și asta a fost scânteia, mică la aparență, dar cu ființa ruptă din soare, care ne-a luminat astăzi conștiințele. Nu mă mir de tot ce-mi scrie, de lacrimi, de însuflețire, de spiritul nou ce s'a sălășluit în voi. Asta e minunea: vorbiți, simțiți ca și când ați fi în șirul oștirii române, și ar fi vorba să vă apărați interesele voastre. Asta e minunea: deșteptarea unității conștiinței naționale.

Imi scri: trebuie să se schimbe și soarta românilor de sub dominații străine. Trebuie să căpătăm drepturi pe o formă cu națiunile dominante. În cadrele acestui stat care e țara noastră trebuie să ne simțim acasă. Trebuie să răsturnăm toate sistemele de opresiune politică a națiunilor din țară.

Și asta e o minune: nu te mai gândești să cerșești ce ți-se cade ci să pretinzi dreptul tău. Aceasta e minunea: deșteptarea unității conștiinței naționale, simți că vei avea de aici încolo la spate o putere care te va ajuta să-ți capeți drepturile tale, călcate de veacuri în picioare.

De-acum vom începe să fim tari, căci adevărata tărie a popoarelor e unitatea conștiinței naționale. Unitatea aceasta e o legătură care trece peste munți și peste ape, peste orice graniță materială: e o legătură sufletească și cea dintâi care viează popoarele și prin care sunt capabile de fapte mari. Nu-i trebuie pașaport să treacă granița, nici străjerul n'o poate opri. Puterea sufletească circulă nestabilită ca și forța și sucurile pământului.

Nici un popor nu trebuie să pismuiască pe altul dacă-l vede deșteptat la conștiința națională, la unitatea ei, ci să se silească să-l imiteze.

Da, tu n'ai să câștigi nimic din tot ce se va petrece peste graniță, nici mărire, nici putere, nici lauri; tu ești în țara ta și în ea vrei să rămâi. Totuși ești schimbat, totuși ai câștigul cel mai mare posibil, un câștig sufletească, se înțelege: conștiința națională a înlăunțuit și sufletul tău, și te-a confundat cu milioanele poporului tău. Mare zi ai ajuns!

Acum, de încheiere, mă gândesc la un lucru: fulgerul acesta trebuie purtat de cei din țară prin sufletul străturilor celor din urmă a locuitorilor. Unitatea conștiinței naționale trebuie să vieze și în cel din urmă țaran din România. Drumul spre înviere i-l deschid, în rîndul cel dintâi o bună situație materială și școala.

Cred că România nu peste mult ne va da și proba a doua a puterii sale: va da pământ și luminează tuturor țaranilor în măsură neasemănat mai mare ca până acum.

Va fi aceasta încă o învingere românească, precum a fost și mobilizarea de acum.

Spes.

Desmințire.

In ciuda desmințirilor date de noi și de toată presa românească, ziarele ungurești colportează cu un zel ridicol fel de fel de combinații pur fanteziste pe socoteala atitudinii clare a comitetului nostru național. Așa de pildă, ziarul „Világ” spune într'un număr recent că „tratativele” între reprezentanții noștri și reprezentanții guvernului ar fi și azi în curgere și că chiar d. deputat Dr. Alexandru Vaida-Voevod s'ar fi pus în joc, prezintând guvernului un memoriu.

Tot ce a scris ziarul „Világ” și celelalte surate e o minciună sprâncenată și rugăm lumea românească să nu se lase dusă în rătăcire de „ratele” de sezon ale presei ungurești.

Intre reprezentanții comitetului nostru național și între reprezentanții guvernului actual n'au fost și nici nu sunt, nu „tratative”, dar nici măcar vre-o întrevvedere de ordin cu mult mai platonic.

Un corb alb. Am fost atât de obișnuși, ca ziarele ungurești să vorbească despre noi și

despre România s'au în cea mai crasă necunoștință de cauză, sau orbiti de patima șovinismului sacrificându-i acestuia totdeauna adevărul. Nu e mică deci mirarea noastră, când cetim o justă apreciere, pe care ziarul „Budapest” o face în articolul său de fond de azi cu privire la viitoarea atitudine a României într'un nou război în Balcani. Articolul scris scurt și lapidar, analizează precis cauzele răcelii dintre România și Austro-Ungaria, insistă asupra fățărniciei celei de a doua, care și-a reluat vechia-i politică de a umbla cu doi bani în trei pungii. În fine satirizând opinia publică a monarhiei, care a rămas cu gura căscată neașteptându-se la o schimbare așa de bună, recunoaște de just procedeu României pentru a-și afirma rolul conducător, pe care l'a avut și îl are în politica Balcanului.

Ar și fi odată timpul, ca și presa monarhiei și mai ales cea ungurească să iasă de sub influința dictoanelor politice ruginite și să judece mai serios chestiunile atât de importante pentru economia politică a Europei, cum e și aceasta dela ordinea zilei.

Un partid al lui Andrássy. Reunirea partidelor independiste l'a scos și pe contele Andrássy din amorțea lui politică și el voiește acum, cu încordarea ultimelor puteri, să pună în mișcare rămășița gardei vechilor liberali pentru ca cu ajutorul celorlalte partide opoziționiste maghiare să smulgă frînele guvernării din mâinile contelui Tisza, reducând pentru a doua oră la viață regimul coaliției. Contele Andrássy s'a pus pe lucru pentru a-și înjgheba un partid pe o bază 67-istă, capabil de guvernare. Tabăra lui el speră a și-o întruchipa din vechii lui prieteni de principii și din tabăra disidenților, dar aceștia din urmă, după cum se anunță, arată foarte puțină aplicare spre aceasta.

Contele Andrássy și-a stabilit și un program pentru partidul său, care program n'a putut avea efectul dorit de el, pentru că punea în vedere conservarea îndărătnică a acelor lucruri la a căror reformare tind chiar disidenții. Dar cu atât mai mult pelerinează corifeii partidului independist reunit, la Tiszadob, unde retras pe domeniul său își făurește planurile contele Andrássy. Și până acum după cum se anunță ar fi succes a-l îndupleca pe contele Andrássy să abandoneze pluralitatea și să adopte proiectul electoral al opoziției și astfel să-i succeadă până la toamnă înjghebură blocului electoral, care să doboare guvernul actual.

Ancheta ziarului „Românul”.

Resighea — Sanislău — Moffin — Dob.

Calvarul — cinei și credinței.

—Dela trimisul nostru special. —

Sanislău, 2 Iulie 1913.

Cum aminteam la încheierea ultimei corespondențe, noi avem de achitat o datorie gazetărească față de cele petrecute în Sătmar. Mai mult încă: avem de achitat o datorie de *pietate*, față de cele petrecute aici, căci numai pe pietate se întemeiază cultul eroilor.

Nu voi cruța nici-o osteneală, și voi căuta să adun „material” bogat pentru lumea românească. Nu mă voi lăsa ispitit de nici-o exagerare șovinistă, dar aș dori din suflet să trezesc vii înaintea oricărui român de omenie icoanele de mucenici ai credinței, pe cari în veacul materialist, unde am ajuns, numai mult încercatul nostru neam românesc le-a putut doar arăta.

Imi pun ca deviză de corespondent cuvintele: iubirea lipsită de critică și critica lipsită de iubire, amândouă sunt demoralizatoare.

Servus servorum.

Alaltăeri seară am sosit în orașul Sătmar, cu gândul să cercetez a doua zi pe întemnițați. Depeșasem înainte timpul sosirii, și seara la cafenea avusesem o convorbire aprinsă cu dl Dr. Andrei Doboși, apărătorul în procesul mofinanilor și al nostru al tuturor. M'am lăsat convins să amân vizita în temniță, până mai pe urmă. Părintele Murășanu, preotul și „instigatorul” celor aruncați în robie, — adevăratul servus servorum, mai vrednic de-a se numi așa decât oricare cap încoronat cu falșă cunună de spini alui Hristos — se înduioșează până la lacrimi, de câte ori primește o vizită și se roagă impetuos: scoateți-mă de-aci!...

N'aș fi dorit să fie dureroase cele dintâi vești ce le dau de aci. Sunt atâtea și atâtea momente înălțătoare, în aceasta luptă de desrobire, — de ce să încep tocmai cu accentele triste?

Am mai discutat cu neobositul apărător chestia cauzicii, neluată destul de serios în seamă, din partea obștei românești. Dânsul alergase dela Dobrițin până la Sibiu, să facă ceva cu băncile românești, dar înzadar, criză financiară, lipsă de garanții, și cu alte monstruosități de aceste s'a ales. Mai târziu, când mă voi întoarce la Sătmar, și voi face vizita amânată, am să public documentele privitoare. Trebuie în sfârșit alarmată lumea românească. După înfrângerea ce-a suferit optimismul nostru îndreptat către intervențiile ministeriale, nu mai e permis să ne ascundem sub masca încrederii în vorbele celor puternici. De geaba ne încredem în depeșele ministrului către procuror, cerând propunerea de liberare, când în același timp vine altă depeșă, secretă, către senatul de acuză, — factorul decisiv, — oprindu-se liberarea.

E diavolească tactica justiției: intenționat prelungeste arestul preventiv, acuma timp de aproape trei luni, să „moaie” astfel, să umilească pe cei întemnițați, și să îngrozească pe cei ce ar mai avea „pofța” de-a se face vinovați de-aceiași „crimă”. E un uz acesta, adică un abuz de defectele procedurii penale, împotriva căruia nu este apărare, tocmai așa cum opoziția din parlament abuzase de defectele regulamentului camerei. Stai neputincios, strângându-ți pumnii.

Haidem afară din iadul acesta!

Românii din „Săliștea” Sătmarului.

A doua zi des de dimineață, urcai trenul ce vine dinspre Bucovina, și o luai spre Dobrițin. Tinta îmi era *Sanislăul*, și casa ospitală a părinte-

lui protopop *Alexa Pop*. O inimă de om! Știam din Blaș, și se spunea și prin Sătmar, că pornind dela *protopopul Sanislăului* voi putea urmări mai ușor firul Ariadnei, pe căile tainice ale câmpului de răsboit...

Sanislăul e Seliștea Sătmarului. Și, a Sătmarului fiind, firește că nu poate fi atât de românească *la întâișare*, ca cea din comitatul Sibiuului. La suflet însă poate o întrece!

Ce case țărănești mari, înalte, cu perdele la ferestre, și trandafiri în curte, și vite de vii pe peteți! Ce gospodării minunate!

Afară, pe câmp, ce șesuri întinse, de ochiul se pierde în zare, ce holde înalte, până 'n brâu, aproape de seceriș acuma în lumie. Pe lângă 1819 români gr. cat. mai sunt în sat 770 maghiari reformați, 277 maghiari izraeliți și 1887 șvabi romano-catolici, (numărătoarea veche), dar trei din patru părți ale pământurilor sunt în mână românească. Maghiarul e lenș și nepriceput, șvabul e bețiv și degenerat — românul însă mândru, harnic, deștept și luxos. Au Români o biserică nouă, nesfințită încă, până nu se va vedea cărui Dumnezeu, celui românesc sau celui grecesc va fi închinată? — neînsemnat mai pompoasă decât vitoarea catedrală din Hodorog. Cei din jur îi tachinează pe Sanislăuani, că alături de Careii-Mari, Nyiregyháza și Sătmar, acuma și ei vor pretinde să se mute aci reședința Hodorogului...

Am întrebat pe un brav Românaș, dacă e ade- vărat?

— „Să poftescă numai la noi, că și muierile noastre știu fierbe apă!...” primii confirmarea.

Te miri cum acest sat frunș, cu „gazde” cu avere de 300 jugăre catastrale, se lasă amenințat de inspectorul școlar, pentru că nu are local „corăspunzător” de învățământ, și nu vrea să plătească al patrulea dascăl.

La toamnă va fi sfințirea falnicei biserici, singura zidită încă în stil oriental, românesc. Aud că d. deputat Ștefan C. Pop, singurul care a umblat prin aceste părți când cu adunările de protestare, — ducând cu sine surpriza cât e de tare românismul în aceste părți, și lăsând pe aci un entuziasm netărmurit pentru deputații români, — a făgăduit să vină și dânsul la sfințire cu drag, însă cu condiția, dacă se va sfinți deodată cu biserica și noul palat al școlii!...

Pe drum dela gară până în sat răsună cântece românești, din colecția lui T. Brediceanu, va să zică cele mai neaoșe doine ale noastre. Ascult mirat. Am sentimentul plăcut, că sunt acasă. Prin orașul de unde vin se uitau oamenii chiorși, când auzeau vorbă românească. Sătmarul, orașul, deși 15 procente din cele cca 40.000 locuitori sunt evrei, este șovinist și bătăran — concepții dealfel sinonime.

Călăuzul meu în toată călătoria, este amabilul și energicul farmacist Mitru Nagy(!), un fiu al Sanislăului, și coleg dela liceul din Beiuș, a cărui amintire simpatice o păstram, ca un specimen unic: un sătmărean care nu știa ungurește și nu putea să învețe cum se cade niciodată, cu toate că în Beiuș se prelege și se vorbește aproape numai în această limbă străină. El îmi dă informația că doinele românești le cunoștea sătenii numai de când e învățătoare dsoara Etelea *Nuțiu*, sora dnei protopopese.

Cuvintele din urmă le spune cu înțeles. Il priveș mirat.

— „A, n'ai auzit? — Stai să vezi, cum a isprăvit protopopeasa noastră cu Jaczkovics, când a fost în vizită pe la dânsii!...”

Zimbește pe sub locul mustetelor și nu vrea să-mi spună mai mult. Eu mă pregătesc la o „delicatesse” gazetărească. Bravo, ceva novissim pentru ziar!

Mai târziu aflu că țărani cetesc ziare românești: „Poporul Român” și „Libertatea”.

În general se constată un mare progres de cultură în așa câțiva ani din urmă. Vor fi și sate, unde dăm îndărăt, unde Români vorbesc mai cu îndemănare ungurește decât graiul lor, unde vorba se împestrează tot mai mult cu fraze și cuvinte ungurești — dar aci în Sanislău romanitatea cul-

turii noastre devine din zi în zi mai pronunțată. Enorm de mult face cetirea ziarelor populare. Păcat că nu se redactează un ziar special pentru Sătmar și Maramurăș, scris, până la un loc, în dialect!

Ușor s'ar putea înlocui și portul unguresc cu cel românesc. Ce frumos se face, de pildă, în *Lipău*, satul de naștere al dnei protopopese. Acolo, în cea mai elegantă casă preotească, din câte m'au ospătat una mai prietenos decât cecălaltă, dna și dsoara chiamă la casa lor sătencele și coase împreună cămăși și alte obiecte, cu cele mai românești motive din albumul dsoarei *Minerva Cosma*. Nu-i mirare, că dna *Selaian-Szilágyi*, soția sfinției sale, e soră cu soția părintelui *Ciurdariu*, din temnițele Seghedinului!

Numai de numele unguresc, impus cu de-asi la pe timpul iobăgiei, atâtor români voinici, de ne-am putea scăpa! Ciudat însă, că amestecat cu numele unguresc de Nagy, Kiss, Csegi, Szilágyi, Szatmári, etc. se găsesc, în majoritate, cele mai românești nume de familie, ca *Bonea*, *Barbu*, *Nuțiu*, *Gherman*, etc. Încă o dovadă că sătmărenii nu sunt Maghiari romanizați, ci dincontra, Români maghiarizați!

„Românii maghiarizați.”

Că e așa, se va convinge ori cine a petrecut măcar câteva ceasuri printre Români de aci. E sufletul nostru românesc de pretutindeni. Aceeșă bunătate a inimei, aceeșă încălzire pentru idealuri sfinte, aceeșă încredere în semenii tăi, aceeșă mândrie potolită și cuminte. Câtă deosebire între Români și Unguri, cari poate de veacuri trăiesc împreună, în acelaș sat! Nici nu se amestecă aceste două neamuri. Chiar și intelectualii duc o viață socială separată. Românul nu se simte bine între Unguri. — Constat o mare *depărtare sufletescă* între noi și ei!

Părerea nedreaptă despre romanitatea sătmărenilor, isvorește probabil din faptul, că Români, — țărani, — vorbesc la fel de bine ungurește ca și românește. Și sunt mândri de asta. În cursul investigațiilor, un țaran *Ioan Ceghi* din Dob, trânti pretorelui vorba plină de indignare!

— „Csak a szamár beszél egy nyelven!” (—Nu-mai măgarii vorbesc o singură limbă! —)

Tot așa de cu mândrie zice însă sătmăreanul: „én oldh vagyok!” — io-s **Român!** — și se simte ofenzat și *umilit* dacă-i spui că el e ungur.

Nici Maghiarii nici Români nu vorbesc nemțește. Pentru Ruteni, cari sunt de aci nu departe, Români au numai dispret.

Stările acestea-s explicabile. În tot ținutul Sanislăului, abia cinci școale avem, în cari învață românește pe băieți. În toate celelalte, — școale confesionale gr. cat. românești! — sunt siliți, în butul legii apponyiane, a învăța *exclusiv* ungurește!!

Cum s'a început rezistența? Renegatul instigator.

La prânz, după desert, curiositatea mea de trimis special fu satisfăcută. Dar d-voastră încă nu vi-l povestesc clasicul dialog între lăpădatul de neam *Jaczkovics*, și iubitoarea de neam, de toți iubita d-na protopeasă din Sanislău.

O mică digresiune, întâi.

Tim să aibă cetitorii ordinea cronologică a întâmplărilor, și-o schițez pe scurt, înainte de a-mi povesti cafea, pe care eu eram silit să o urmez dupăcum era mai practic.

Acțiunea credincioșilor batjocoriți, trecu din stadiul apelurilor și protestelor, în cel al rezistenței *pasive*, mai întâi în *Calciul-mare*, (*Nagykolos*), unde e preot *Ioan Târnovean*. În 24 Febr 1913 st. n. credincioșii au huiduit din sat pe un anumit *Gönczy*, rutean sau altă bidiganie de felul acesta, protopop nou numit de administratorul episcopesc *Pap Antal*. Întâia fărădelege a acestui administrator „interimar” a fost anume *de-a destitui fără de nici o vină și fără procedură disciplinară*, pe toți protopopii cei vechi, — cu excepția unui renegat — și de a-i înlocui cu unelte de ale lui. Circulara asta veți primi-o, mai târziu, în românește, spre publicare.

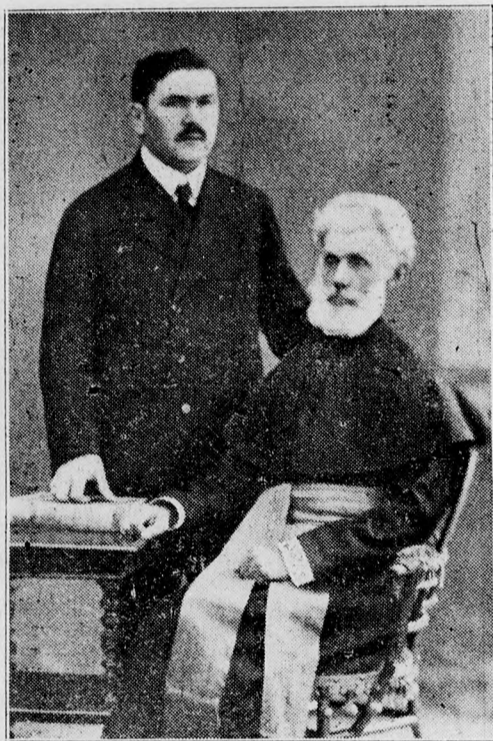
Stadiul rezistenței *active* se începu la *Resighea* (*Reszege*), în ziua Domnului 9 Martie 1913, înainte de ameaz. Părintele turmei, credincioase legii strămoșești, se chiamă *Victor Abrudean*. În satul acesta se obrăznici mai întâi vicarul *Jaczkovics*, a cărui calitate veți găsi-o asemenea în documentele alăturate.

În aceiaș zi, după prânz, nenorocitul de „po-

pă cu snururi” — așa-l cunoaște poporul de aci pe Jaczkovics — voia să facă inspecție oficială și la Pișcolt, dar după cele întâmplate văzu mai cu cale să se refugieze la Sanislău, unde făcu, după prânz, celebra „vizită particulară” la părintele protopop.

Invățăturile nu-i folosiră. Rutean lăpădat de neam, cu simț de rușine cine a mai văzut? A doaua zi — în 10 Martie — Joi își vâră nasul în *Moftinul-mic*, (*Kismaitény*) acuma strălucit de jandarmi și pretore. Inspecția nu izbutește să facă, dar Dumnezeu îl rabdă să arunce în temniță 15 moftieni, bărbați *femei* și copii, în frunte cu *bătrânul* preot *George Murășianu*.

Nici asta nu-i ajunge. A treia zi, Vineri, în 11 Martie, intră în *Dob* (*Szamosdob*) unde-i curmă turneul, poporul credincios desarmând pe jandarmi!! Venerabilul septegenar părintele *Mihail Ciurdar* astăzi zace în închisorile de stat ale Seghedinului, osândit la 3 luni într'un proces de presă mai vechi. Asta i-e norocul!... Almintrea acum ar sluji la altarul Domnului alături de părintele *Murășianu* în temnița *ordinară* a Sătmăruului.

Preotul *Mihail Ciurdaru* cu fiul său *Ionel*, avocat în *Beluș*.

(În dosul acestei fotografii aflăm scris cu mâna bătrânului părinte următoarele rânduri: „Suenirea intrării mele în închisoarea de stat pentru agitație pe timp de trei luni chiar în Vinerea Peștelor la 25 Aprilie 1913, în Seghedin conștit și petrecut de fiul meu *Ionel*, când aveam etatea de 68 ani, 41 ani ai preoției și 29 ai protopopiatului”).

Ce spune părintele protopop *Alexa Pop*?

— Care-i acum situația D-v. de drept și de fapt? — mi-a fost întâia întrebare, către reverendissimul protopop *Alexa Pop*.

— „Nici una!” Adică nu știm nici noi. Nu ne ținem nici de *Hodorog*, nici de *Oradea-mare*. Atârnam așa între ceru și pământ...

Dela *Oradea-mare* ni se zice: **fiți pe pace!** Vom fi „asignați” (frază decretului de executare a bulei, dat de nunciul din *Viena* în 17 Nov. 1912) iarăș diezezei de *Oradea-mare*, astfel ne asigură **episcopul nostru...** Dela conducerea partidului național primim asemenea deviza: încetați acum cu „bombardarea” pe toată linia, restringeți-vă la rezistență pasivă;... revizuirea se va face;... ni s'a făgăduit solemn.”

Părintele protopop se gândește încă tot la *P. S. Sa Dr. Demetriu Radu*, când zice episcopul nostru, tot așa cum dânsului *poporeni* și preoții din district, îi zic și acuma de protopop, deși dânsul asemenea este destituit în tăcere prin *Pap Antal*. Așa îi zicem și noi, ostentativ, E un protopop născut, E unul merit la și mai mult.

— *Episcopia* dela *Oradea-Mare* recunoaște situația creată prin începutul de executare a bulei?

— „Se pare că nu. În locul nostru, a protopopilor destituiți, nu a numit alții. Astfel eu — a cărui parohie este încorporată la *Hodorog* — am jurisdicție asupra acelor parohii din vechiul district protopopesec, cari n'au fost încorporate. Dealtfel situația noastră în noua dieceză e o absurditate juridică, în ce privește dreptul administrativ. Noi, protopopii nu suntem destituiți formal, printr'un decret oarecare, ci prin subordonare unui alt protopop. Ne-a luat așa din bun senin și ne-a supus cutărui protopop ridicat la acest rang, fără să se facă nici cea mai mică amintire, ce-a fi cu rangul nostru. Ne-a degradat, ca pe niște dezertori, măcar că nime nu e atât de gata ca noi, să apere steagul credinței chiar și cu jerfa vieții sale!”

O harababură complexă.

Mă doare, că trebuie să tulbur momentele înălțătoare cu o notă stridentă, dar adevărul înainte de toate, căci pentru acesta se dă lupta. Mi s'au destăinuit, din altă parte, unele și altele despre atitudinea șovăitoare și lipsită de bărbăție a unora și altora, la cari ar trebui să aflăm totdeauna atitudinile cele mai hotărâte.

Unul din preoții „asignați” se duse la vladică să ceară sfat. Incețai odată cu „scandalurile!” — a fost sfatul. — În tot anul, prin 3 Iulie, se adună preoții din dieceză „la concurs”, cum se zice. Cu acest prilej se primesc copii în diferitele internate și seminarii. Se adună însă și alții. E obiceiul străvechiu, că *P. S. Sa* dă o masă mare pentru toți, și acolo se deșbat toate chestiile eparhiei. Anul acesta circulara, prin care se dau informațiile necesare, (nr. 1451/1913) nu s'a trimes parohiilor „asignate”. Nici de alte beneficii, la cari sunt îndreptățite toate parohiile, nu sunt împărtășite aceste parohii.

A nu recunoaște răpirea parohiilor, — „asignarea” în contra voinței lor, — este un mijloc legal de apărare. Dacă cei mai mari nu vor uza nici de mijloacele legale, cum ne putem aștepta să se bage în foc, cei mai slabi? — Să venim.

— Și cum stați cu *Hodorogul*? — continuu ancheta.

— „Iac'asa: Până acum am primit dela *Pap Antal* patru circulare; *poporeni*... toate le-au trimis înapoi. Nu ne trebuie nimic dela *Hodorog*; nu ne trebuie scrisori ungurești! nu știm ungurește! — au zis. *Socotelile* bisericesti nu ni-le-a cerut nimenea, și nimenea nu ne-a făcut vizitațiuni districtuale în 1912 și 1913. Am fost somat dela *Ungvar* să trimit anumite acte. Le-am trimis în românește. Mi s'au înapoiat să le traduc în ungurește; n'am făcut'o. Acuma actele stau la mine. Așa s'a făcut și în alte locuri. În bulă (datată 8 Iunie 1912) ni se garantează că în cei dintâi 3 ani — de tranziție — numai jurisdicțiunea va avea-o noul episcop, dar ritul și administrația rămân ca până acum. Noi ne ținem de asta, și nu corespondăm decât românește. De întrebă nu-i întrebăm nicicând, iar dacă ei ne întrebă trebuie să le răspundem, almintrea ne pune după cap proces canonic, și urmează destituirea. Totdeauna însă le vom răspunde numai românește. — Astea le pretind curatorii și credincioșii dela noi. Dacă n'o împlinim dorința lor, ei fac judecată mai aspră și mai scurtă...”

— Sunt solidare parohiile năpăstuite?

— „N'am încă date pozitive din toate comunele. Pe cei mai bravi îi știu. Preoților *Victor Anderco* din *Odoreu*, *George Murășianu* din *Moftinul-mic*, *Victor Abrudanu* din *Resighea*, *Dumitru Murășianu* din *Vaşad*, *Ioan Mihaica* din *Jidani*, li s'a reținut congrua — vrei un certificat mai strălucit, că au fost bravi? Unora, toată crima ce le impută este corespondența românească cu *Pap Antal*, administratorul. Se începe, va să zică, muierea. Știu ei bine ce înseamnă pentru un om cu familie grea, tăierea unui ajutor de 300—1000 coroane! Vechea lor tactică: **ruinarea materială pentru cei drepti, răsplătă cu arginți de Iuda pentru demoralizatori**. Așa se face la noi educația cetățenească!”

Protopopul *Alexa Pop* din *Sanislău* cu *Doamna*.

Mi-ar fi plăcut mult să aflu amănunte despre adunarea din Decembrie 1912, când mireni prezenți au presionat atât de mult asupra preoților, încât **16 preoți și mireni au jurat să nu lase pierzării legea românească**, până ei vor fi cu viață. Mi-ar fi plăcut să-i aflu cu numele pe acești eroi ai credinței, dar nu e chip — i-am dat pradă prigonirilor dușmane. Pe trădători, pe cei ce-au jurat strămb în acea zi i-am aflat. În o corespondență specială îi voi aduna buchet. Nu sunt vrednice uscăturile să le amesteci între florile vii.

Un țaran brav.

Aci și în toate părțile m'am convins că e mincinoasă acuza vrășmașului nostru, care face instigatori pe preoți. Fără îndoială, au fost unii preoți la chemarea lor, adevărați preoți cu crucea în frunte, dar n'a fost lipsă ca ei să se expună în rolul de instigator: faptele contrariilor ațâtau în deajuns. Preoții erau avizați la atitudinea de rezistență pasivă — *activ* a intrat în foc *Poporul*. S'ar putea pune ipoteza: dacă nu erau preoții la chemarea lor, poporul ar fi pornit mișcarea fără de ei și împotriva lor...

Grațian Mateiu, — sau, *Maté Karácsny* cum îi mai place a se scrie — încerca să înduplece pe parohienii săi din *Andrid* (*Erendöd*) ca să se „supună” bulei. Rău a pățit-o bietul de el. Unul care nu înțelegea să se lase trecut cu de-a sila dela o lege la alta, cum treci porcii dintr'un coteț într'altul, îl invită la omenie, zicându-i cam așa:

— „Domnule părinte, io nu te-oi bate 'n cap, că m'or băga 'n temniță, da te-oi prinde de umeri (părintele e om mic) și te-oi ridica atâta în sus, și te-oi slobozi atâta 'n jos, până nu mi-a rămânea nimic în mână...”

Din amănuntele ce vor mai urma, se va convinge despre acest mare și plin de speranțe adevăr, orișicine.

Acestea și multe altele au fost temele noastre în cursul zilei.

Soarta celor robiți. Unde-s dascălii? Dollul național.

Cu deosebire soarta părintelui *Murășianu*, suferințele lui sufletesti, neajunsurile ce le în-

dură în temniță, prigonirea „rebelilor” în toate satele, interesează pe fiecare. Preoții și alți cunoscuți din jur, cercetează zilnic pe cei închiși, dar adesea nu li se dă voie să înure. E generală indignarea când auzim, că părintelui Murășianu i-e oprit să fumeze, și e pasionat fumător. Facem politică „mare”; ies din alvie vechile valuri tribuniste-românești. Se înșiră micile frecări locale cu intelectualii unguri, necontentit revine discuția asupra vlădiciei dela Orade, se povestesc străduințele de-a face teatru românesc cu sătenii: binecuvântata activitate extrascolară a învățătorilor. Durere, într-una mi se aduce aminte să nu mă încred în „dascăli” și în toată calea mea n'am dat de un singur învățător român, măcar că totdeauna am fost mulți împreună.

Se pretinde energic să se declare *doliul național*, și până zac în robie 2 preoți români și 14 credincioși, în Sătmăr să nu se dea petreceri. Alții pretind să se dea, dar pentru ajutorarea familiilor, celor închiși.

Cine pledează mai fără târguială, pe lângă decretarea doliului, e stăpâna casei, e dna protopopeasă. În general, nu e discuție, de orice interes, la care să nu ia parte egală, dna și dl protopop. Ce pereche aleasă!

Doi oameni, astăzi încărunțiți, dar cu vioiciunea tinerească din alte vremuri, doi oameni, cari neavând copii își jertfesc toată viața bine-lui obșteșc. Patriarhi din vremurile vechi!

Am zis adesea în gândul meu: în fiecare ținut o astfel de femeie, și nu ne temem de primejdii și n'avem lipsă de congrese femeiești. Căterinele Varga ar fi divinizate și în zilele noastre prozaice. Țin minte o vorbă a dnei: „numa nu fi târcat!” (peștri) — aruncată unuia care încerca să împace capra maghiară cu varza românească.

Dar iată povestea cu Jaczkovics.

Pățaniile lui Jaczkovics.

Câteva zile înainte de datul fatal, Jaczkovics strigase de pe tren, la gara din Curtuniș, către dl protopop: „Aș vrea să-ți fac o vizită; mă vezi cu drag?”

— De silă ca de voie bună!

— Ba din asta nu-i păpa! — se amestecă în vorbă doamna.

Acasă, înțelesul era gata: când o să vină renegatul, părintele protopop pleacă de acasă, și incuie ușile.

Dar nu se aștepta nime să-și împlinescă vorba. Inșuș pretorele zicea: „la Sanislău nu vin, li-e frică”.

Când colo, iată-l. Într-o zi de Miercuri, (9 Martie) după prânz pe la orele 1, trece în fuga mare o căruță pe dinaintea casei. Par'că era „popa cu șinoare”, cu un țol mare în spate, deși nu era vreme friguroasă.

El era în tâlpi. Venea din Resighea, de unde a fost scos afară și împroșcat cu noroi. De aceea se acoperise pe spate cu țoluri... Avea de gând să meargă la Pișcolt dela Resighea, dar după pățania cu resigheni, îi trecu pofta. Era chiar anunțat oficios, la Pișcolt pe după prânz, dar căraușul, — un om din partea locului — îi zise: „Merg, dar numai așa dacă-mi garantezi viața și căii!”

— Cum??? — Ei, acolo nu scăpăm așa de ușor ca aci, acolo ne așteaptă cu gloante!...

Astfel se abătă la Sanislău.

Peste câteva ceasuri bate la ușă. Un om inalt, bine făcut, în vârstă, cu manieri. Era la orele 4. În vremea de până aci se dighisise la abatele catolic din sat.

— „Sărut mâinile!”

Nici un răspuns. I se arată, rece, ușa cancelariei protopopești, să poftescă acolo.

Tot satul știa că popa cu șinoare e aci, și tocmai acum s'a dus la dl protopop. Atât, că aproape nimenea nu era în sat, toată lumea afară la lucru. Un proprietar bogat, dl V. Bonea stătu gata cu cei câțiva oameni, dar li se dădu veste, că Jaczkovics nu e în afaceri oficiale, își va găsi el omul și altfel.

Discuție aprinsă în cancelarie, când intră doamna.

— „...D-ta dle protopop știi ce te așteaptă. Intâi reținerea congrueli!...”

— „Mâncăți-o friptă!” — îi urmă vorba, doamna.

— „Dar nu-i a noastră, și nici n'avem lipsă de ea”.

— Dacă n'ați avea lipsă de ea, n'ați râvni-o!

— Totuși dnă... Vă rog... ați duce-o mai bine... încercă să imbune, renegatul, cu glas de miere.

— Avem noi din ce trăi, și fără congrua noastră!

Renegatul încercă altă coardă:

— Vin apoi și attele...

— Ei, ce?

— Suspendare...

— N'avem frică de ea!

— ...Despoiare de beneficiul preoțesc...

— ...și-o să ne scoateți pe drumuri, nu-i așa?

— Dna, ironic.

— Ba așa dna mea!

— S'o mai vedem și asta! Nu ne pasă, la popă rutean tot n'o să umblăm în cerșite!

Părintele protopop îi ajută renegatului:

— Și pe urmă, la spânzurătoare...

Dna însă îi cunoștea slăbiciunea, și reveni:

— D-ta (consecvent îi zicea simplu d-ta: „magă”) ai fost cândva un rus de omenie, și fineai prietenie, la teologia din Ungvár, cu cei mai naționaliști români.

— Imi pare rău. Eu sunt ungar, dela mama mea ungurește am învățat.

— Dacă mama d-tale s'a lăpădat de neam, pe ea o compătinesc, dacă d-ta te-ai lăpădat, te disprețesc pe d-ta.

Clipele deveniseră penibile. Dl Bonea, sosit într'acestea, moderat din fire cum era, schimba la fețe. Dna mai adăgă: așa-s toți rușii, buzunarul e sulțelul lor! Fariseul își ieși din țîșnile dulcege: „Vom isprăvi noi toate, n'avem lipsă de femei”.

— Atunci de ce-ai venit în sat la noi?

Fariseul bănuî primejdii și încercă din nou pe coarda veche:

— Stimată dnă, nu V'ar fi milă de mine, dacă m'aș face de batjocoră?

— Nu, fiindcă pe d-ta nime nu te-a invitat.

Văzând însă că oamenii nu se adună, își uită pățania de înainte de prânz, și iarăș el de către pădure:

— „Preoții sunt capul tuturor relelor, ei pun la cale toate”. — Își primi însă răspunsul după cuviință!

— Preot e și Pap Antal; nu face cu el excepție. De ce ne trimite pe cap agenți provocători?

— Totuși... oare nu s'ar putea liniști poporul?

— Ia, stăi în fața poporului și liniștește-l!...

— Sfinția Sa e om bun, d-voastră stimată dnă stricați totul.

— Nu-ți permit să vorbești așa în casa mea, și te opresc să încerci târguieli la masa mea Niciodată nu vom fi în stare să pactăm — cel mult cu prețul cinstei noastre!

O pauză lungă-lungă și estrem de penibilă.

Renegatul iarăș fariseu:

— Totuși, un preot are să se supună...

— Bărbatul meu n'are să se supună. Ține minte că amândoi suntem una, eu sunt eleva bărbatului meu! D-ta să îți mai puține lecții de supunere fiască, d-ta, care totdeauna numai ungurește ai predicat, deși știi că e strict oprit!...

— Dar...

— Dar, să știi că noi ne cunoaștem datorințele de fii, dar pe un Părinte mașter nu-l putem iubi.

— În Ungaria toți trebuie să fim unguri.

— Asta-i rășboiul nostru de veacuri! — Isus însă a zis: „mergeți și învățați popoarele”, iar nu: „mergeți și răpiți limba popoarelor!”

— Vă rog, vă rog, iubirea creștinească...

— D-ta, vîi să ne umilești în numele iubirei creștinești. Fie-ți rușine!

Altă pauză. Fariseul văzu că nu se fericește cu numele lui Cristos, luând în deșert, pe buzele lui mincinoase — o porni pe căi mai lămești, în loc să-și ia catrafusele.

— Ce bine m'a primit popa Kávási, din Ér-selind, (cine-o mai fi și asta? N. Red.) Ne-am făcut „per-tu”. (Ne-am tutuit.) Cum mi-ar plăcea să mă încuscresc și cu d-voastră, să Vă bottez un copil!...

Era ridicol.

— Eu știu dela toată lumea, că d-voastră aveți o casă foarte ospitalieră.

— Dar nu pentru aceia, cari vin cu dea sila.

Iarăș o schimbare de față fariseică:

— D-v. Români aveți de mulțori dreptate, dar ce să fac, pe mine mă trimite alții; dacă-mi poruncește ministrul (!) trebuie să viu, din asta trăesc.

— Din asta trăești, din asta pieri! — De altfel, cum veniți să faceți dispoziții, până nu-s rezolvite apelurile și protestele noastre? (în contra circularelor lui Pap Antal, N. Cor.)

— Rezolvirea... e aci în buzunarul meu.

Aci e și răspunsul dela nunciatură, dar fiindcă e foarte aspru, cercăm întâi să vedem nu le vom putea aplana toate, cu buna.

Din clipa aceasta, fariseul n'a mai fost învrednicit de un singur cuvânt. N'avu încotro, își luă pălăria, umbla să sărute mâna, și plecă. La plecare:

— Mi-ar plăcea să cercetez școala.

— Postim.

— Dar împreună cu dl protopop.

— Vizită oficială n'o să faci. E și închisă școala, pe vremea asta.

Se duse. Abia într'un târziu s'a aflat, că fariseul intrase pe la învățători pe acasă, îi înspăimântase cu întrebarea: „unde-s numai salele acelea necorâspunzătoare?...” se furisase în sala goală, acolo îi luase pe învățători cu vorba: „să-mi arăți, ce sistem aveți în redactarea protocoalelor”, apoi iscălise numele său — atât — pe pagina din urmă.

Săptămâna următoare dna Pop făcu o vizită părintelui Mureșianu, la închisoare. Avea să ceară voie dela judele de instrucție. Se prezintă în biroul lui.

— Sunt X. Y.

— Din Sanislău?

— Da, din Sanislău. Doar nu m'ați scris și pe mine în cartea neagră de mă cunoști așa de bine?...

— Încă nu, dar nu e târziu.

Acestea au fost cuvintele unuia din „nația cavalierească”. Aceștia-s — ei.

D-voastră stimată doamnă nu aveți teamă: cartea lor neagră este cartea noastră de aur!!

Prin sat.

Prin sat, dau în vorbă cu oamenii, veniți acasă dela munca zilei: „Vă trimite voie bună și sănătate vlădica dela Hodorog”.

„Nouă rusește nu ne-a predica! Români am fost, români vrem să murim!”

Il lămurim pe baciul Ioan Pleșan — la gardul căruia povestim — că nu rusește ci grecește vor vrea să slujească în biserică.

„Ba că ni-om rupe limba!...” mă ia în bătae de joc baciul Pleșan.

Ne mai împrietenim, și-l întreb de primirea ce-i pregătesc lui Jaczkovics, când va veni oficios. Nu vreau să dea nimenea de bai cu codul penal, și nu scriu aci răspunsurile „interviewatului” meu.

O fetiță mică spunea odată la o adunare a muerilor în care se desbătea chestia dela ordinea zilei:

„Io iau un bulgăr de tină (noroi) și-l nimeresc drept în ceafă și când se întoarce să vadă cine l-o lovit, îl nimeresc drept în frunte!”

Dimineața, — altă zi — până făceam toaleta, aud pe coridorul micii curți boerești ce este casa parohială, câteva cumetre din Ciomachez, venite aci să boteze copilul, fiindcă preotul lor s'a „supus” Hodorogului. Le aud tănuind între ele: „Eu numai cu tină dau, să nu doară...”

Seara la masă, alte năcazuri de ale noastre. Epopea crucei, care a stat câțiva ani nesfințită, fiindcă are inscripția românească — o cunoașteți! Sanislăul are mai multe cruce de acestea. Una e zidită de 75 emigrați în America, marmură neagră, cu spese de 1000 cor. La fel e și cea cu pricina.

Nespus de interesante au fost și cele spuse de nenea Nicolae Chereji, săbou de frunte, care ne-a dus a doua zi dimineața la Resighea. Eu:

— Bine stau Români prin aceste părți?

— Bine zău că la noi biserică e plină la sărbători, și numai șvabi vezi pe la crășme.

Aceasta extraordinară religiozitate am întâlnit-o și în alte sate.

— Da pe vlădica dela Hodorog, aud că-l primiți cu praporia!

— Noi nu, da muerile. Ele-și lasă unghile

să le crească o tiră, că de ce să dai cu boata, durerea se uită, dar să-i sgârăie mazul de pe obraz, să i se vadă urma!...”
— D-voastră nu sunteți Români, zic domnii cei mari.

— Apoi să zică ei ce-or zice, da să ne lase pe noi în penele noastre, cum au fost și părinții noștri, să murim în lege românească. C'acum nu-i greu să te muți dela un stăpân la altul, dar atunci când mi-or cere seamă mai pe urmă...

Vorba se rupe semnificativ. Gândul sburât la judecata cea mare și înfricoșată, nu găsește cuvinte omenești potrivite...

Correspondent.

450.000 ostași români pe picior de războiu!

Azi, Sâmbătă, noaptea mobilizarea a fost anunțată prin tragerea clopotelor. — Guvernul român a notificat puterilor mobilizarea armatei. — A. S. R. principele Ferdinand a fost numit generalisim al armatei. — Contingentele mobilizate. — România și conflictul balcanic. — Luptele din Balcani. — Monarchia mobilizează?

Arad, 5 Iulie.

Goarnele vor suna, tobele vor bate — mobilizarea armatei române este ordonată!...

Era de preferat ca poporul bulgar și cel român să-și dea mâna pentru a face fericirea țărilor lor, pentru a trage brazda progresului și a bunei stări de o parte și de alta a Dunării. N'a fost să fie astfel; e foarte probabil că va curge sânge și dintr'o parte și din alta și, ca Români și noi, dorim fraților noștri din regatul liber al României că a lor să fie victoria.

Acest război ce se petrece la câteva sute de chilometri de granița României, tocmai în regiunile unde locuiesc câteva sute de mii de Aromâni; acest război criminal, contra umanității, pornit din ambițiuni năroade și din capete înfierbântate, pe România nu o putea lăsa indiferentă. România nu mai poate păstra expectativa, căci aceasta ar dovedi că cele ce se petrec în Orient, o lasă absolut indiferentă, ceea ce nu este și nu poate fi în cazul ei.

România mobilizând azi 450 mii oameni, trebuie să intervină în interesul superior al păcii, așa cum îi dictează situația ei de factor important în Orient și să impună o rezolvire a chestiunii balcanice, conform dorinței Europei și conform principiilor de umanitate și civilizație, complet desconsiderate azi în statele de peste Dunăre.

Iată de ce mobilizarea se impunea, iată de ce armata română va intra în acțiune spre a-și spune cuvântul ei hotărâtor.

În fața acestor momente grele ziarul „Adevărul” publică la loc de frunte un foarte insufletitor apel către întreaga suflarea românească din România, din care extragem următoarele:

— Guvernul și-a luat răspunderea situației, el reprezintă țara și datoria noastră a tuturor este să-i dăm cel mai altruist și necondiționat concurs. Fiii țării — copiii noștri scumpi — merg să-și verse sângele. Ei dau țării totul. Tot astfel și părinții lor trebuie să facă și să dea țării în prima linie puțința de a merge la isbândă.

Laș și mizerabil, cine ar voi, o clipă măcar, să speculeze această stare de lucruri pentru scopuri politice și de partid.”

....Datoria noastră este să facem apel la sângele rece al tuturor. Mobilizarea nu va să zică numai decât război, deși toate probabilitățile sunt că mergem într'acolo. Totuși fiecare să ne facem datoria și fiecare să aducem obolul nostru pe altarul patriei, obolul de sânge al celor mulți, obolul jertfelor de tot soiul din partea celor cari rămân.

E de datoria însă a guvernului să vină cu o măsură complementară a mobilizării. E de organizat modul de a se veni în ajutorul familiilor celor ce pleacă să moară pentru patrie...

...Luptele politice trebuie să înceteze — până când soarta armelor va decide; toate urile

și resentimentele trebuie să înceteze; neamul românesc întreg trebuie să fie în același gând și în același sentiment. Sunt la mijloc soarta și viitorul țării și de acestea trebuie să se îngrijească toată suflarea românească.

În jurul steagului să ne strângem cu toții și din gura tuturor să iasă strigătul de: **Trăiască România!**

Mobilizarea se va anunța în toată România azi, Sâmbătă, noaptea.

București. — Tragerea clopotelor prin care se anunță mobilizarea se va face în toată România în noaptea de azi, Sâmbătă, 22 spre 23 Iunie v.

București. — Odată cu publicarea în „Monitorul Oficial” a decretului pentru mobilizarea armatei, d. ministru de externe publică în același monitor și următorul comunicat relativ la cenzura presei:

„Din momentul apariției decretului de mobilizare, orice știre va apare în jurnale, referitoare la mișcarea de trupe, la aprovizionamente, munițiuni și în general la tot ce privește armata, va fi considerată ca un act de spionaj și deci va cădea în prevederile legii contra spionajului”.

Contingentele mobilizate.

București. — Au fost mobilizați completașii și rezerviștii contingentelor 1911 până la 1901 inclusiv. Din contingentele 1900—1895 sunt mobilizați numai aceia cari au primit ordine individuale de mobilizare și aceia cari au o anumită întrebuințare în caz de mobilizare.

Din marină sunt mobilizați completașii și rezerviștii contingentelor 1909—1897 inclusiv.

Oștirea pusă pe picior de război va număra 450.000 oameni.

Guvernul român a notificat puterilor mobilizarea armatei.

București. — D. Titu Maiorescu prim-ministru și ministru de externe a trimis o notă miniștrilor români acreditați pe lângă cele 6 mari puteri precum și miniștrilor acreditați la Sofia, Belgrad și Atena prin care le cere să aducă la cunoștința guvernelor respective, că, drept urmare la încunoștințarea precedentă că în caz de război între statele balcanice, România nu va putea rămâne indiferentă, constatând că statele balcanice se află într'o stare de război efectivă, guvernul român a ordonat mobilizarea generală a întregii armate.

Aceste note au fost transmise deschis în capitalele statelor balcanice și cifrate la miniștri de pe lângă cele 6 mari puteri.

Generalisimul armatei române.

București. — A. S. R. principele Ferdinand a fost numit generalisim al armatei.

O lămurire privitoare la atitudinea României.

București. — „Acțiunea” publică în numărul său de azi următoarea lămurire privitoare la atitudinea României:

„Știrea că România a declarat mobilizarea armatei sale, a produs la Viena, ca și în toate capitalele europene o legitimă emoțiune. În special la Viena, impresia a fost considerabilă. Ziarele vieneze comentând acest eveniment încearcă să reediteze fel de fel de aprecieri asupra politicii noastre externe, insistând asupra faptului că guvernul român caută să precipite evenimentele și să tragă un profit făcând jocul Triplei-Înțelegeri.

Atitudinea României nu trebuie să surprindă pe nimeni, deoarece încă dela începerea conflictului dintre foștii aliați, guvernul nostru a adus la cunoștința puterilor, că în cazul când un nou război va izbucni în Balcani, România nu va putea păstra expectativa ci va intra în acțiune. Or, conflictul degenerând în război, România nu avea decât să execute hotărârea sa, neluând în considerație decât propriile sale interese, care i-au dictat atitudinea hotărâtă pe care a luat-o.

România procedează fără să aibă în vedere alte interese străine, conducându-se exclusiv de interesele ei superioare.

Afară de aceasta putem asigura pe acei cari alimentează în aceste momente opinia publică cu tot felul de știri alarmante, relative la intențiile ce le-ar nutri guvernul cu mobilizarea, că

România nu mobilizează peste jumătate milion de oameni spre a face „bluff”, ci va proceda cu energia convenită, și nu va tolera să se modifice echilibrul forțelor în Balcani, contra voinței și intereselor noastre.”

O desvălire senzațională.

București. — Dintr'o sursă diplomatică bine informată ziarul „Adevărul” află modul cum contele Berchtold a reușit să convingă pe cancelarul german că acțiunea Austro-Ungariei în Balcani trebuie să sprijine, pentru moment, atitudinea Bulgariei.

„Contele Berchtold a declarat la Berlin — spune numitul ziar — că ceea ce urmărește acum diplomația austriacă este complectă reducere a Serbiei și istovirea Bulgariei. Acest interes îl are Austria în Balcani, iar României nu-i poate decât folosi o asemenea politică.

Prin acest truc se zice că Berchtold a dobândit asentimentul Germaniei în acțiunea ce a întreprins.

Dar cancelarul de Jagow nefiind tocmai bine edificat asupra scopurilor Austro-Ungariei, a dat instrucțiuni confidentiale tuturor reprezentanților Germaniei din statele balcanice să urmărească de aproape acțiunea și gesturile diplomației austriace și să refere totul la Berlin înainte de a se asocia la vre-un demers comun pe care l-ar solicita reprezentanții Austro-Ungariei”.

Comunicatul partidului liberal din România.

București. — După hotărârea guvernului de a mobiliza, partidul liberal a dat următorul comunicat, în semn că aprobă această hotărâre:

„Partidul național liberal a arătat de mult politică pe care se cuvine ca România s'o urmeze față de evenimentele ce se desfășoară acum în Balcani.

În urma știrilor din ultimele zile o intervenție militară se impune fără întârziere.

Ceasul hotărâtor a sunat.

Orice amânare, ca ori și ce șovăire nu poate decât să compromită interesele statului.

Cei ce nu-și dau seama de aceasta, asumă o răspundere, pe care nici un român conștient de datoriile sale către țară, nu o poate împărtăși”.

Știrea fantezistă a unui ziar vienez.

București. — Știrea dată de „Neue Freie Presse” relativ la „silințele” ce ar desțășura România pe lângă Bulgaria spre a obține linia Tur-tucaia-Balcic, este de domeniul fanteziei. Aceasta știre vine, probabil din sursă bulgărească.

Românii-Macedoneni se înscriu ca voluntari în armata română.

București. — Un comitet de inițiativă româno-macedonean a lansat următorul apel:

Fără de gravele împrejurări care se desfășoară în peninsula balcanică, Aromânii Macedoneni în dorința lor de a servi neamul, fac apel la toți acei cari pot purta armele, să se înscrie ca voluntari în armata regulată.

Inscrierea se face la „Societatea Macedo-Română” din calea Rahovei 29, între orele 10—12 dimineața.

Cei din provincie pot adera prin depeșe sau scrisoare.

Austro-Ungaria în încurcătură din cauza României.

Londra. — Ziarul „Times” scrie că afirmările presii vieneze că România a fost pusă la cale de tripla înțelegere, sunt insinuațiuni. Atitudinea României a pus Austro-Ungaria în mare încurcătură. Ea nu se poate declara fațășă contra României, căci ar împinge-o în brațele irendentismului.

Bucureștii și-ar putea aminti că trei milioane de Români zac sub stăpânirea maghiară așteptând eliberarea lor. Atâta timp cât a existat alianța, România ignora aceasta; dacă ar isbucni însă neînțelegeri, România se va interesa ceva mai mult de conaționalii săi din Austro-Ungaria.

Bulgaria să se înțeleagă cu România.

Viena. — „Neue Freie Presse” scrie că știrile sosite din București au deșteptat o mare neliniște în toate cercurile diplomatice. În București se continuă cu febrilitate pregătirile de războiu, astfel că e chestiune de viață pentru Bulgaria să se înțeleagă imediat cu România și să pună astfel capăt unei situații precare. Dacă Bulgaria mai rezistă atunci curentul panslavist ar putea să câștige teren în România, ceea ce ar fi de regretat, căci România ar putea răsi vechia ei politică de alipire la tripla alianță.

Noul atașat militar român la Belgrad.

București. — D. locotenent-colonel Cihoski a fost numit atașat militar la Belgrad, unde a și plecat ieri.

Mare luptă la Veles.

Sofia. — Știri particulare neconfirmate încă anunță că o luptă din cele mai crâncene se dă la Veles între trupele bulgare și sârbe. Pierderile de ambele părți sunt considerabile.

Bulgarii au trecut Vardarul.

Sofia. — „Vecerna Posta”, într-o ediție specială, arată că armata bulgară a reușit să treacă râul Vardar, în apropiere de stația drumului de fer Udovo, respingând pe Sârbi cari au luat-o la fugă.

Confirmarea oficială a acestei știri nu s'a făcut încă.

Poziții bulgare atacate de Sârbi.

Sofia. — Mai multe coloane de infanterie sârbești au atacat pozițiile bulgare dela Terd-vel, la răsărit de Taribrod și dela Rădăutz la răsărit de Ghevgheligrad. Trupele bulgare primind întăriri au respins atacul Sârbilor.

Infrângerea trupelor sârbo-grece la Debletzin.

Sofia. — După o versiune din sursă bulgară, în luptele dela Debletzin trupele sârbo-grecesc au suferit o grea înfrângere pierzând și 17 care cu munițiuni.

O poziție principală cucerită de Sârbi.

Belgrad. — Poziția principală bulgară Retki-buvki a fost luată cu asalt de trupele sârbe după o luptă sângeroasă.

Alianța româno-greco-sârbă.

Petersburg. — Ziarelor rusești li se telegrafiază că se așteaptă din zi în zi încheierea alianței româno-greco-sârbe.

Bulgarii au suferit o grea înfrângere.

Sofia. — Pe cale particulară se confirmă, cu toate comunicatele guvernului bulgar, știrile din sursă bulgară că trupele bulgare au suferit o grea înfrângere în luptele cari au avut loc în ultimele zile.

Până în prezent luptele nu s'au sfârșit încă, așa că rezultatul lor definitiv nu se poate cunoaște.

Dictatura militară în Sofia.

Paris. — Telegrammele sosite ziarelor din Paris anunță că la Sofia s'ar fi proclamat dictatura militară.

Monarhia mobilizează?

București. — Supușii austro-ungari din București au primit ordine ca până în 24 de ore să se prezinte la regimentele respective.

Persoanele sosite din Austria anunță că au remarcat în diverse localități mari mișcări de trupe.

Părerile cercurilor din România despre atitudinea Turciei.

București. — Cercurile politice din București sunt de credință că Turcia, în cazul când România va interveni, va profita de noua întorsătură a evenimentelor și va desfășura o acțiune militară cu armata de care dispune la Ceatalgea.

Cronică din Paris.

Un aspect nou al metropolei. — Cursele de cal dela Longchamp. — Pasiunea Tangului. — Moartea lui Rochefort.

Paris, 2 Iulie.

Desbaterile asupra legii de trei ani, reînțocirea lui Poincaré din Londra, pregătirile de protestare ale antimilitariștilor, toate preocupările grave: politice sau sociale, au dispărut ieri din mîntea parizienilor, au dispărut și s'au împrăștiat, gonite de soarele cald de Iunie, de cerul albastru și vast. În Dumineca aceasta de vară, natura a strălucit de-o rară frumusețe, întinzând peste oraș un mare val de aur și de azur.

Străzile erau liniștite, ele păreau mai largi din cauza prăvăliilor închise; pe bulevardele și avenue-urile goale de automobile și de trăsuri, plecate toate la cursele de cal dela Longchamp, castanii își legăneau domol ramurile verzi, iar geamurile locuințelor sclipeau de raze. Nu era prea răcoare, și nu era prea cald. În aerul diafan sburau vrăbiile vioae și negrele rândunele, străbătând golul albastru din jurul monumentelor și edificiilor, ce se odihneau par'că și ele în această pasnică după amiază. Băncile de prin străzile foburgurilor pe unde am trecut erau ocupate de familii de lucrători; oamenii stăteau de vorbă de pe un trotuar la celălalt, dând astfel impresia unui taifas sătesc. Squarurile și grădinile pe cari le-am traversat, pline de o lume calmă și tihnită, păreau niște simple grădini particulare, în neobișnuita lor intimitate. De ce a fost ieri Parisul așa deosebit de ce este întotdeauna? Prin ce înțelegere tacită, prin ce acord instinctiv au ajuns locuitorii lui să împrumute în generalitatea lor, aerul de cordialitate cuasi-patriarhală care m'a izbit atât de mult? Ce eveniment sufletesc să fi avut loc oare dela individ la individ, dând mulțimei acelaș aspect de netulburată seninătate?... Nu știm, nu putem ști!... Printre misterele în mijlocul cărora ne mișcăm, ar trebui cercetată odată și puterea ocultă care fixează într'o zi, la întâmplare, fără motive cunoscute și nici măcar probabile, aceeaș dispoziție sufletească printre milioanele de locuitori ai unui oraș, printre nenumărați indivizi cari își trăiesc fiecare viața lor aparte, făcută din senzații deosebite, din gânduri variate, din preocupări personale, și cari se simt, la un moment dat, imbucurați de aceeaș plăcere neștiută, întristați de aceeași inexplicabilă jale, legănați de aceeași pace venită nu știm de unde și nu știm pentru ce. Căci ați observat și dvoastră, nu este așa? enigmatică unanimitate de sentimente ce pică uneori din cerul albastru sau înourat peste un oraș, peste un foburg, peste o stradă, împăcând în aceeaș uniformitate de melancolie sau de vioiciune, o mulțime de oameni atât de deosebiți între ei.

Poate că acest fior de pace comunicativă care, plutind pe deasupra înegritelor arcuri de triumf, a turnurilor de catedrale și a domurilor aurite ale metropolei, a răsunat și în inimile noastre, poate că acest fior provenea din infinite depărtări? Poate că el a fost produs de vre-un spasm nebănuit al mișcării uni-

versale: din tresărirea particulară a vre-unui astru, nevăzut de noi în haosul imensității — sau din vibrația specială a unui mănunchiu de raze solare? Cine știe? Cine știe?... Și cine își poate da seama de adevăratele cauze oculte cari au influențat marile evenimente din trecutul omenesc? Dacă aș fi un filosof dornic de a stabili un sistem, m'aș gândi să caut și să fixez amănuntele climatice și astronomice cari au caracterizat zilele hotărtoare din istoria neamurilor. Astfel s'ar descoperi poate parcele de pricină nepre-supuse până azi, cari au atârnat sau liniștit gloatele, cari au produs entuziasmul sau mâniile populare dând naștere datelor celebre din viața națiunilor, a trecătoarelor națiuni!

— În ziua aceasta când mă plimbam potolit și blând pe străzile înourite ale Parisului, patru sute de mil dintre locuitorii lui azistase la cursele de cal dela Longchamp. A fost a cincizecea aniversare a lui „Grand Prix”. În prezența președintelui republicii și a întregii elite politice, literare și aristocratice, premiul a fost câștigat în trei minute și jumătate de calul „Bruleur” aparținând dlui de Saint-Alary.

Marile curse dela Longchamp! Fraza aceasta evoacă în mîntea tuturor cari au asistat la ele, o viziune uluitoare de soare și de azur, de peluze verzi, și de toaletele elegante, de nobili cari gonind în nori de praf, de tribune înflorite și de umbrele de dantele și de mătase. Tot ce are Parisul mai fin și mai elegant își dă în această zi întâlnire pe palștele verzi din vecinătatea lui Suresnes. Iar în sufletul acelor cari nu cunosc „Grand Prix” decât din auzite, se evoacă scene vagi de strălucire mondenă, descripții romantice, senzații și amintiri din cărțile cetite.

De cincizeci de ani încoace marea serbare sportivă are loc regulat în calda lună de vară. Ea fost instituită de Napoleon III. Nu este așa că amănuntul acesta vă readuce în memorie splendidul fast al imperiului al doilea? Mă gândesc mai ales la minunatele pagini din „Nana” faimosul roman al lui Zola. Câtă frenzie puneau Francezii din acea epocă în petrecerile lor! Ce delir de a trăi! Ei nu hănuiau pe atunci că pe malurile Rhinului manevrau soldații disciplinați ai bătrânului Wilhelm, cari aveau să curme peste câțiva ani, printr'o victorie atroce, existența schintietoare și ușuratică a poporului parizian.

Adevăratele curse de cal dăinuiesc în Franța de prin 1776; dar până la Napoleon III. ele nu căpătaseră o organizație solidă și consacrată. Intreceri de cavaleri au fost și pe vremea lui Carol magnul, când herolzii sunau din trompete în înălțimile dela Montmartre, chemând pe concurenți în arene. Din vremea aceea îndepărtată și vagă, nu știm decât ce ne povestesc cronicarii de pe atunci, în limbajul lor simplu și cu naivele lor credinți. E vorba de cal fermecați, cari vorbeau cu stăpânii lor, de ingeri ducând cavalerii la izbândă, de nobili și trufași gentilomi în armure de oțel....

— Seara parizienii dansează Tange! Exoticul joc are partizani fanatici. Nu e local de dans și sală de spectacol în care să nu figureze. Născut în mahalalele excentrice ale orașului Buenos-Ayres și executat acolo de femeile perdute și de apași, nu știm prin ce minune a ajuns acest dans exotic printre parizieni. El a cucerit însă o bună parte dintre ei.

În fiecare seară, în sălile special amenajate, Tangul adună la olaltă bărbați și femei din toate clasele sociale. De cum intră în localul de bal, ei devin cu toții egali și anonimi. Șoferul dansează cu mărșiza, și volajorul de concert cu soția și fiica cutărui senator. Voluptosul joc strînge părechile într'o cuasi-îmbrățișare, îi leagă în mișcări lascive, ameteitoare. Respirațiile parfumului și sudorile se amestecă dela femeie la bărbat, ei degajează aceeași voluptoasă cerință. Privirile se voalează, trupurile se ritmează în gesturi stupefiant. Tangul a devenit dansul la modă, regele dansurilor la Paris. El produce o foarte curioasă nivelare socială: în sala de bal bogatul dansează cu cel sărac — dar cum trec pragul ca să iasă în stradă, dansatorii nu se mai cunosc, nu vor să se mai cunoască. Fenomen ciudat și pitoresc!

Adoptat mai întâi de snobi, Tangul a trecut în marele public: burghezime și lucrători. Pretutindeni îl întâlnești: în saloanele la modă ca și în ghenghetele uvrierilor. El are loc pe parchetele cernite și pe verdele peluze, pretutindeni și neconțenit.

Ca mâne va trece și el, dar numai în clipa când va ieși din modă. Inzadar l'au batjocurit cu spirit ziarele pariziene, inzadar au protestat părinții de familie, inzadar a arătat desinatorul Sem puțin curata lui obârșie; Parizienii nu încetează de-al dansa. Câteva luni încă, jocul argentinian va da tinerilor părechi senzații de o nesănătoasă voluptate, și le va ritma trupurile în gesturi frivole și de prost gust.

— A murit Rochefort! Am aflat vestea incompletă și sumară din edițiile speciale ale ziarelor de după amiază. N'as putea să vă dau amănunte asupra morții acestui moșneag trecut de optzeci de ani. Nu le cunosc încă nici eu. Ni-le vor aduce de sigur ziarele de mâine dimineață. N'as putea însă să-mi închei cronica fără câteva rânduri asupra celebrului polemist.

Omul, care a trecut de mult în istorie, și-a sfârșit de fapt cariera odată cu căderea imperiului al doilea, la a cărui prăbușire a contribuit așa de mult. Cine nu-și aduce aminte de polemicile extraordinare de vi-guroase și de precipitate ale lui Rochefort, îndreptate toate împotriva neamului Bonaparte? Fondator și redactor prim al ziarului *Intransigent*, care urmează să apară și astăzi, searbăd și degenerat faimosul publicist a dat cele mai crâncene lovituri regimului lui Napoleon III. Rivalitatea lui cu ducele de Mornay, insurecțiunile cari au izbucnit în urma asasinatului comis de prințul Jerome Bonaparte și în capul cărora a stat Rochefort, deseori osândite la cari a fost condamnat, făcuseră din el una din figurile centrale ale opoziției. Rolul său a fost preponderent și popularitatea lui fără de margini.

Odată cu prăbușirea imperiului însă aureola lui Rochefort a pălit, apoi s'a stins. Lipsit de evenimentele cari îi dăduseră un relief atât de impozant, el s'a arătat așa precum era într'adevăr: un spirit agresiv și violent, care își avea perfect locul sub un regim despotice, dar care nu mai găsea nici un rost într'o stare de lucruri liberală. Sub a treia republică, Rochefort nu făcea decât să-și exerciteze fără de noimă duhul său cărcotas. Și printr'un explicabil proces psihologic, ca toți oamenii de temperamentul său, adică menți să trăiască într'o veșnică contradicție cu mediul lor, celebrul luptător liberal de odinioară se preschimbă într'un reacționar înăcrit.

Iată în puține cuvinte rolul omului a cărui dispariție mi-au anunțat-o azi, într'o notiță scurtă ziarele pariziane de după amiază. El a dispărut din lume, dar numele său va trăi în istorie, legat de cele mai remarcabile evenimente ale imperiului lui Napoleon III. Chipul său a fost immortalizat în bronz de către marele Rodin. Sculptura aceasta care se poate admira în muzeul Luxembourg e socotită ca una din cele mai bune bucată ale genialului artist contemporan. C. R. B.

Intâmpinare.

Primum dela redacția revistei „Cultura Cerștină” din Blaj următoarele:

Raportorul Dvoastre în primul numărului 132 a. c., ocupându-se cu episcopia gr. cat. de Hajdudorogh, în mai multe locuri ne aminteste și pe noi, pentru că ne pângărească toate gândurile și sentimentele, ce le-am manifestat sincer, număr de număr, mai bine de un an de zile, în chestia înființării acestei episcopii.

Deosebit ne-a surprins și ne-a izbit dureros afirmația următoare: „S'a interpretat strîmb declarația din „Cultura Creștină”, revista clerului unit, (nr. 13 anul 1912 pag. 388) în care spunea... *pentru o greșală politică a Romei, noi nu ne putem primejdii mântuirea sufletească.* Această declarație era făcută din motive de tactică binecuvântate și din partea unui organ al clerului se înțelegea. Când vorbește însă nu au caracter oficial, se poate auzi dela ori care membru al clerului român gr. cat., că pentru comunele răpite, singura soluție este, *dacă* nu se va revizui bulla, trecerea la altă confesiune”.

Impotriva acestei insinuări și concluziuni false protestăm cu toată tăria convingerilor noastre religioase. Noi nu considerăm credința de o haină, pe care s'o schimbăm după anotimpuri, ori s'o lăpădăm chiar, ci de temelie de granit, indispensabilă, a fericirii vremelnice și vecinice a popoarelor și a indivizilor. Noi nu suntem mercenarii, ci fiii și slujitorii credincioși ai bisericii romane, care ne-a născut de două ori: ca Români și ca creștini, căreia ne supunem nu ca sclavi, ci ca fii credincioși și recunoscători. Noi am nutrit totdeauna credința, că Roma va îndrepta răul, ce ni l'a făcut, sedusă fiind: crezând în promisiunile guvernului ungar, că limba noastră, ca limbă vernaculă, va rămânea în instruirea și conducerea credincioșilor noștri români și în noua dieceză.

Noi și astăzi mărturisim credințele exprimate în nrul 13 anul trecut (p. 388), la care se refereste autorul articolului din „Românul”, rumpând o parte din propoziția, care în întregime e următoarea:

„Suntem și noi de părerea d. Iorga” (că, după „o tradiție de două ori seculară, așa ceva nu se mai poate”, adică părăsirea bisericii gr. cat. —) „numai cât nu s'ingur pentru aceea, că aceasta nu se mai poate, ci și din motivul, că pentru o greșală politică a Romei, asupra căreia se poate reveni, și ale cărei urmări stricăcioase

se pot paraliza, noi nu ne putem primejdii mântuirea sufletească”.

Amenințarea cu retoriune în România împotriva bisericii rom. cat. de acolo, pentru Hajdudorogh, e din domeniul fantaziei și ținem, că ar fi un mare defect creștinesc și omenesc să faci pentru nedreptate nedreptate, plane (sic! N. Rom.) aceluia, care știind și voind, nu ți-a făcut nedreptate, cum crede numai raportorul Dvoastră.

Organizarea bisericii noastre pe baze independente de Roma și fără a trece la altă confesiune, cum spune tot corespondentul special al „Românului”, o ținem de absurditate.

În fine ne spunem convingerea, că biserica noastră în durerile, din cauza Hajdudoroghului, nu va pieri. Dimpotrivă toate semnele arată, că ea se renaste, se întărește și va aduce cele mai frumoase și mai bogate roade *ca biserică gr. cat. română*: morții ei s'au îngropat, cei prinși se vor elibera, cei bolnavi se vor vindeca și toți, împreună cu cei sănătoși, vom merge înainte!

„De aceea” — zicem în Nr. 13 an. 1912 și zicem și acum —) „cerem de nou, ca presa noastră de zi, să nu mai publice tot felul de îngăimări, cari se prezintă ca niște îndrumări, ce reoglindează opinia publică, în realitate sunt însă izvorul celei mai primejdioase desorientări și anarhii”.

Suntem recunoscători, acelor cari vreau și știu să ne ajute în chestia aceasta, iar pe „incurcă-țe” îi rugăm, să nu ne strice cu inexactitățile lor.

Redacția „Culturii Creștine”.

Publicăm aceste rinduri fără nici un comentariu, pentru că nu vom, în clipele de mare însuflețire ce trăim, să tulburăm armonia nici unui suflet românesc...

Redacția „Românului”.

INFORMAȚIUNI

Excursie la târgul de pe Găina.

Arad, 5 Iulie n. 1913.

Sportivii români din Arad au luat inițiativa ca în ziua de 13 Iulie — Dumineca viitoare — să întreprindă o excursie la tradiționalul târg de fete de pe muntele Găina. Până acum și-a anunțat participarea un frumos număr de tineri din Arad și provincie.

Plecarea se va face în dimineața zilei sf. sărbătorii Petru și Pavel, 12 Iulie, din gara Arad cu trenul — până la Hălmăgiu, de unde urcușul muntelui Găina se va parcurge cu piciorul.

Tinerimea din multe părți ale Ardealului și-a făcut un adevărat cult față de acest obicei vechi, păstrat în toată curățenia sa, al moșilor noștri; an de an urcă muntele Găina și se desfășează la jocurile, veselile acestui târg neobișnuit încinse de vialele fete și flăcăi adunați din zeci de sate dela poalele munților apuseni, — cult — care ar trebui să și-l însușească tinerimea și din alte părți. Ne cugetăm cât de eficace sunt pentru acest cult mișcările sportive, aceste organizații moderne cari multiplică forțele de inițiativă în orice teren de activitate. Tinerimea sportivă română din Arad, abia de o săptămână intrată în activitate, a și proiectat cea mai apropiată excursie pe Dumineca viitoare la târgul Găina — executând punctul de forță din program: excursiile. Se poate deci reconstrui până în amănunțimi caracterul mișcărilor sportive, se pot prevedea rezultatele lor neprețuite.

La ce dezvoltare ar ajunge mișcările noastre sportive dacă la „târgul de fete” — cum i se zice — de pe Găina s'ar face an de an măsurări între cluburile noastre cu acest destin din diferite centre?

Fie ca excursia sportivilor români din Arad la Găina să însemneze un îndemn puternic pentru grupări sportive românești și în alte centre!

— Luni fiind sărbătoare — *Nașterea Sf.-tului Ioan Botezătorul — numărul viitor al ziarului nostru va apare Marți noaptea.*

Mersul vremii.

Buletinul institutului meteorologic anunță vreme schimbăcioasă, o neînsemnată schimbare în temperatură, ploji și furtuni.

Prognostic telegrafic: vreme schimbăcioasă, ploji și furtuni.

Temperatura la amiază a fost de 17.2 C.

Demonstrațiile Românilor sibiieni. Zărele ungurești din Budapesta au azi următoarele informații din Sibiu: „După cum era de prevăzut, evenimentele întâmplate peste hotar nu au rămas fără efect în Ardeal și agitatorii asidui ai valahiei patriotice au întrebunțat prilejul pentru aranjare de demonstrații aprinse. Până aci discuțiile se făceau numai între păreții cafeanelor și restaurantelor, acum însă grupuri au năvălit pe strade și între polemici vehemente aminteau că precum Bulgaria a zdrobit Turcia, așa România va înjumătăți Ungaria. Pe balconul restaurantului valah din Sibiu au atârnat trei tapete, două în colorile roșu, galben, vânăt, cari să reprezinte colorile steagului statului român. Mare mulțime de oameni s'a imbulzit înaintea restaurantului și deodată din sute și sute de guri a urlat că:

— Jos cu Ungurii!

— Trăiască România mare!

Un candidat de preot a finit mulțimei un discurs că nu peste mult vine timpul răfuielii, când Românii din Ungaria vor scutura jugul Ungurilor și vor anexa Ardealul la România. Furtunoase aprobări au urmat acestor cuvinte. Mulțimea de oameni s'a împrăștiat, dar seara mai toate casele lor aveau ferestrele împodobite cu covoare, baste care să înlocuiască tricolorul României. Jandarmieria a stat imposibilă, însă autoritățile de stat au cerut ministerului de interne instrucțiuni, pentru că nu știu ce vor face cu steagul alcătuit din covoare. Ministerul până acum n'a dat răspuns. Aici așa se svonește că în întreg Ardealul se pun la cale mari demonstrații împotriva maghiarimei”.

Publicăm informațiile acestea pentru interesul ce comportă, — până acum însă noi nu avem știri de „demonstrațiile valahe” din Sibiu.

„Deșteaptă-te Române” — batjocorit. Afllăm că la Oradea-Mare, cu ocaziunea mesei comune ce s'a dat în „onoarea” negurosului satelit mangrist Andrei Horváth, ales de curind protopop al Orăzii s'au petrecut următoarele lucruri semnificative: D. avocat Dr. Aurel Lazar, membru în comitetul nostru național a toastat pentru secretarul consistorului orădan Gh. Tulbure. Nu știm cum, cum nu, mesenii toți s'au sculat în picioare și au intonat „Deșteaptă-te Române”.

De ce luăți, domnilor, în deșert accentele sfinte ale imnului nostru, — de ce nu vă dați seamă că aceste accentate sunt profanate când ele răsună pe buzele unor notorici mercenari ai contelui Tisza? Dacă a fost și vre-un Român cinstit acolo, de ce n'a strigat *veto*, — dle Lazar?

Un eșec — nu al nostru. Iarăș a dat de mal o mare mișcare de „salvare” a hegemonilor noștri. De câteva săptămâni, studențimea dela școlile medii ungurești a pornit o acțiune pentru înființarea unei societăți culturale în următorul scop: acei membrii ai societății, cari locuiesc între naționalități să fie cu ochii în patru și „imediat ce ar observa vre-o mișcare proprie să trezească bănuiele” să facă raport la centru solicitând societății „pașii necesari”. Aceasta a fost deviza societății în embrion, iar în fruntea acestei mișcări erau să fie mărmi(?) nu mai mici decât ministrul de culte Jankovich, deputatul Münnich și faimosul Rákosi-Sipulusz. Ei bine, ieri s'a adunat la Budapesta studențimea dela școlile medii ca să înființeze această societate. Un oarecare Făbián, student, făcea pe presidentul. În sală grosul ascultătorilor erau gimnaziști. Se vede că în momentul din urmă și-au dat seamă cei de sus de efectul dezastruos ce l'ar fi avut acest formal spionaj asupra educației băieților necopti, căci la adunare s'au prezentat și câțiva profesori, cari după o dojană aspră au făcut ca punctul referitor la spionaj să se steargă din proiectul de statute. Astfel punctul cardinal al țintelor acestei societăți a fost șters, dar societatea s'a constituit totuși pentru că să încunjure eșecul total. Noi ținem să relevăm această constituire, pentru că în decursul acestei mișcări s'a arătat cât de mult s'a în-cuibat în țara noastră bătută de toate nevoile, sistemul corupțiunii și al spionajului. Când alte neamuri caută să aplice cele mai adânci idei ale filozofiei în educațiunea băieților, aici se cresc Chiloni și Ephialți dela dela cea mai fragedă copilărie. Nu Danemarca, ci Ungaria — pute.

O comună din Căraș înecată iarăș. Ni se scrie: Mânia celui de sus s'a descărcat de nou asupra comunei noastre Silha. În urma ploilor continue ce se varsă de o săptămână a eșit Timișul din albia sa pe la fabricile de țâglă de lângă Lugoși și a inundat hotarul Lugoșului, din apropierea acestor fabrici, grădina de pomi a sta-

tului, școala agronomică, apoi a trecut în hotarul comunei noastre circa 150 iug. și de aci a intrat în sat, umplând curțile și grădinile de legumi. Oamenii speriați deja de anul trecut încă, Luni, în 30 Iunie, când veni prima undă de apă în sat, părăsiră casele și porniră la deal. În 2 Iulie seara primind știre prin telefon că iarăș vine apă mare au stat la pândă toată noaptea de Mercuri spre Joi, 2 și 3 Iulie, când în adevăr apa veni cu mult mai mare ca Luni. Jumătate de sat e sub apă, dar se umple și cealaltă jumătate.

Pagubele în semănături, afară la câmp, și în legumi în grădini, se urcă la zeci de mii. Bieții oameni ajung iarăș să-și cumpere din piața Lugojului legumele ce atât de frumos prosperau. Nu s'au recules din paguba ce le-a cauzat potopul din anul trecut, când iată, că o nouă catastrofă ne veni pe cap.

Spre orientare. Chiar din partea unor buni amici ai noștri am lost învinuși, pentru că nu am publicat unele anunțuri de logodnă ori căsătorie. Spre orientarea publicului aducem la cunoștința celor interesați, că asemenea anunțuri în „Românul” se pot publica numai pe lângă o taxă de 2 coroane.

Logodnă. Dșora Relica Pop din Cristolțel și d. Dr. Valeriu Hango advocat în Dej — logodniți. — Felicitările noastre!

Manevrări aviatice. Icsusitul căpitan de aviație italianul Guidoni a făcut azi mai multe manevrări cu aeroplanul pe deasupra mării din fața Veneției. Gândul i-a fost ca să încerce o aruncare de bombe din aeroplan în mare. A și obținut rezultatele ce le dorea. Fără prea mari clătănări din direcția luată căpitanul a aruncat bombe. Conform anchetei luate apoi asupra terenului de mare lovit de bombe, s'a constatat că Guidoni ar fi putut pusii o întreagă flotă de războiu.

Noi advocați. Ni se scrie că zilele trecute au dat în fața comisiei din Budapesta examenul de liberă practică advocațială dd. **Dr. Aurel Anuică, Dr. Virgil Ciactan și Dr. Ioan Pascu.**

x In atențiunea acelor cari sunt în dollu! Acei cari doresc să eternizeze prin piatră comemorativă amintirea iubitorilor lor răposați, și dacă aceste pietre voiesc să și-le comande din Brașov, le recomandăm firma **NAGY JOZSEF**, magazin de pietri mormântale în strada Fântânei, unde se pot procura cu prețuri foarte moderate admirabile pietri mormântale negre, de granit, sient, precum și tot felul de pietri de marmură, dela cele mai simple până la cele mai pompoase.

x Cea mai ieftină sursă de cumpărat sticlării, portelanerie, lampe și obiecte artistice de lux, cadre pentru tablouri se execută cu prețuri foarte moderate și prompt. FISCHER MOR, ARAD, bulev. Andrassy nr. 25. Telefon prin oraș și comitat 568. (Fi 1135)

In atențiunea proprietarilor de vii. Cine nu s'a convins încă de mijlocul „Cucasa” pentru combaterea peronosporei, încerce cu ulțoi verzi Preparatul nu arde vâstării, se lipește bine de vițele de vie și se disolvă ușor. Cantități pentru 10, 50 și 100 litri, vezi inseratul D-ta și eu știu”. (U. 1107—10.)

x Nadler és Dr. Schönfeld fabrică de oroloage pentru turnuri, **Budapesta VIII. Prater 9.** O recomandăm în atenția On. public cetitor. Această firmă, după cum suntem informați liferează cele mai perfecte oroloage pentru turnuri, cu preț redus bisericilor și comunelor. Trimite om de specialitate pentru luarea măsurilor necesare pe cheltuiiala proprie. Ia garanție pentru oroloagele liferate. Lămuriri și catalog trimite gratuit celor ce se refer la acest anunț din ziarul nostru. (N 42)

x Pentru ce suferă așa de mulți oameni și pentru ce așa de puțini își știu folosi viața? Pentru că cei mai mulți nu au scaun regulat! Pentru delăturarea acestei turbațiuni cronice de schimbare a materiei, cel mai potrivit mijloc este re-

numita **apă amară naturală (FRANZ IOSEF).** Această apă nu conține nici o materie vătămătoare și chiar și în cazul unei întrebunări mai îndelungate, ea pricinuește scaun moale și regulat. Această apă e recomandată de către cei mai mari savanți și anume: Hamberger, Braun, Breiszky, Kezmárszky, Korányi, Krafft—Ebing, Meynert, Oser, Purjesz, Schonta, Stiller, Tauffer și alți medici savanți. Apa amară **Franz Josef** se găsește de vânzare la farmacii, drogherii și în băcării. De altfel pe cale directă se poate comanda dela direcțiunea izvoarelor de ape minerale **Franz Josef** în **Budapest, Főposta-fiók nr. 210.** (Hi 821.)

x Prăvălie de modă „CHIC” pentru bărbați. Arad, bulev. Andrassy Nr. 15. Mare asortiment de cele mai elegante albituri, cravate, pălării și tot felul de articoli în această bransă, cu prețuri foarte ieftine. (Nr. 1058 — 20)

x Mai nou! Ne-a sosit la redacție cel mai nou **prețurent** românesc a firmei pentru import de Cafea și Tea: **F. A. Degan in Fiume** (Postafiók 163) care fiind foarte cu gust și bine compus, apoi având de introducere și o scri-soare a dlui N. Iorga din București și un reclam cu „Deganin” praf pentru stîrpirea insectelor — cu care și un ministru a fost foarte mulțumit — nu putem decât să-l felicităm din inimă pe bravul și singurul nostru comerciant din acel port de mare, căci merită sprijinul nostru. Recomandăm deci cu insistință publicului nostru ca să ceară prețurentul românesc, care se trimite gratis și franco. A se scrie la adresa de sus. (Nr. De 1245—1.)

Cronica școlară.

Reuniunea învățătorilor români gr. cat. din jurul Gherlei își va ține adunarea sa generală anuală în Lăpușul-unguresc, la 2 August (ziua sf. profet Elie) a. c. în localitatea școlii centrale gr.-cat.

La adunare sunt invitați toți membrii funda-tori, ordinari și onorari ai reuniunii, precum și toți cei ce se interesează de afacerile școlare și învățătorești. Eventualele propuneri sunt a se înainta presidiului reuniunii cel puțin cu 24 ore înainte de terminul adunării generale.

Ioan Georgiu m. p., prepozit-prezident, **Alexandru Popu** m. p. învățător-secretar.

Notă. În 2 August la ora 1 p. m. va fi masă comună, iar seara va fi petrecere al cărei venit se va da parte Reuniunii, parte școlii locale.

Cei ce voiesc a lua parte, sunt rugați a se anunța dlui Vasiliu Latîș inv. în Lăpușul-unguresc (Magyarlâpos), ca să se poată trimite trăsurile de lipsă la gara din Gâlgău.

Cronica socială.

Astra la Băla. Comitetul despărțământului Murăș-Oșorhei al Asociației pentru literatura română și cultura poporului român invită pe membrii și sprijinitorii despărțământului la adunarea generală, care se va ține în 13 Iulie 1913 c. n. după amiază la orele 2, în biserica greco-catolică din Băla. Intre obiectele puse la ordinea zilei e și prelegerea populară asupra superstițiilor, ținută de d. Ioan Bozdog. **N. Vulcu**, director. **Dr. Bucur Băra**, secretar.

Astra la Holod. Membrii fondatori, pe viață, ordinari și ajutători ai despărțământului Ceica al „Asociației pentru literatura română și cultura poporului român”, precum și toți ceice se interesează de promovarea culturi în părțile aceste, se invită la adunarea gen. a despărțământului, ce se va ține în Holod, la 13 Iulie n. a. c. la orele 10 înainte de amiază.

Sport.

Viața sportivă în Arad. Cei ce vor să se abată de aci înainte în orele spre seară (6—8) pe câmpia întinsă dela Ciala, vor putea să vadă zilnicile antrenări ale tinerimei noastre în jocul pasionant al fotbalului. De o săptămână deja, jocul fotbalului a continuat zilnic în mișcări tot mai rezezi și mai precise, — deocamdată pe o singură poartă. S'a pregătit terenul de joc, s'au tras dungile de var, s'au înfipt cei doi stâlpi mari cari dau „poarta”, iar în 2 colțuri ale oblongului format de var se agită în bătaia vântului (au fost tot zile cu vânt) cele două stegulețe de pază. Footballiștii deja după primele exerciții și-au ales, fiecare, locul mai la îndemână — acum se postează acolo îndată ce ajung la teren.

Sprinteneala jucătorilor a început să crească — după primele exerciții cari multora le-au cauzat grele oboseli de corp ce au durat 2—3 zile. Animația, veselia și spiritul glumeț dau viață tot mai intență jocului. Așa că în ultimele două zile se formase și o respectabilă „galerie” de persoane cari urmăreau cu cel mai viu interes aprigul joc de football.

Ceeace a stârnit senzație în mijlocul sportiștilor, cari au amuzat mult de această coincidență, e împrejurarea că o mulțime de băiețași români din Șega, Gaiu și Pârneava pe acelaș teren joacă și ei de câteva zile football. Desculți dar inimoși, isbesc în amiaza mare mingea cu gravitatea celor ce joacă dela 6—8. Ce e mai mult: micuții au cerut acestora ca să li se dea și lor voie să joace în mijlocul tinerimei. Se putea oare să fie refuzați? Nu! Ei vor forma echipa joungs-boy-lor.

Cu vremea cine știe ce campioni de renume vor ieși din acești mititei, cari dau de pe acum probe de îndrăsneală.

Jocul footballiștilor începe sub frumoase auspicii.

Propaganda noastră. Toată lumea noastră sportivă poate ști că comitetul de propagandă a pornit pentru vacanțele de vară, viața sportivă de football deocamdată la Arad, Timișoara și Lugoj. Toți sportivii din jurul acestor centre sunt invitați a se alătura la antrenările zilnice ale acestor echipe. Căpitanii echipelor cari conduc antrenările sunt **Remus Moldovan** în Arad, **Vasile Zbegan** în Timișoara și **Virgil Biberea** în Lugoj. Dați înainte!

Teofil Morariu șampion. Dupăcum am prezis în una din referadele sportive de astă iarnă universitarul român, medicinistul Teofil Morariu (Gherla) este azi de fapt șampionul pe anul 1913 al școalelor superioare din Ungaria în svârlitul globului. Acest tânăr robust de o carieră repentină este deci după Stelea și Salvaniu în ordine cronologică al treilea șampion român. Caracteristic pentru talentul său sunt rezultatele sale de Dumineca trecută ajunse la o întrecere regnicolară în Solnoc. Din opt concurse a participat la patru și față de oameni proaspeți fără nici o antrenare specială a câștigat un premiu prim și trei premii secundare, (la spadă 48.15 m., la salt în înălțime cu elan 1.58 m., la svârlitul globului din cerc 12.31 și la svârlit din disc 36.60 m.) Acest atletician amator va fi chemat să crească prin cultul succesorilor sale suresciența bogată care va veni la

Să nu vinzi scump, dar să târguești ieftin”.
Acesta este secretul succesului nostru.

Cul îl trebuie dar
**mobile frumoase, ieftine
și bune** Se 223—100

Să cerceteze pe

Székely és Réti
fabricanți de mobile

Marcsvásárhely, Széchenyi tér nr. 47

Chiar în interesul lui propriu.

**Alegere mare în tru-
souri pentru mirese.**

Vânzare în rate fără

Caut un scriitor stabil cu 15 Iulie a. c. începând, vârsat în afaceri advocaționale pe lângă condițiuni favorabile.

Cei cari posed limba germână sunt preferiți.

Doritorii să se adreseze subscrisului

Dr. DAVID BLEAHU, avocat,
Be 1230—5 Mediaș.

Un candidat de avocat

cu practică bună, află aplicare momentană în cancelaria advocațională a dlui

Dr. Șerban de Voila
Se 1227 Făgăraș (Fogaras).

Doi băieți din casă bună, cu 1—2 clase gimnaziale, reale sau civile, vor fi primiți numai decât ca ucenici pe lângă condițiuni favorabile, în prăvălia de băcănie și ferărie a **Dnilor B. Popovici și fii din Hatszeg.**
Po. 1215

Un student universitar

caută pe lunile **Iulie și August 1** sau 2 discipuli de a-i pregăti pentru gimnaz ori corector, fie ori pe care clasă gimnazială eventual pot fi respectivii și din 2 familii înrudite.
Se 1226

Adresa la administrația ziarului.

Caut (practicant de avocat) **Candidat de avocat** cu practică, care știe bine scria cu mașina. Ofertele să se trimită la **Dr. Boros Rezső**, avocat **Borossebes.**
Bo 1212

O casă cu prăvălie și cărciumă existentă de 35 ani (provăzută cu licență de beuturi și trafic) aflătoare în **str. Mikes Kelemen nr. 40** e de vânzare cu preț convenabil.
So 1240

DIAMANT FERENCZ

electrician, magazin de candelabre Arad, str. Deák-Ferencz nr. 7.
(Di 336—41).

Dr. Kelemen Gábor

și-a deschis cancelaria advocațională în Arad, str. Deák Ferencz nr. 42. (etajul I).
Ke 1285

Dr. Korányi Barna, medic de spital

și-a început ordinațiunile venereo urologice și de vindecarea pielii în **ARAD, strada Salacz Gyula nr. 6., (etajul II).**

Ordinează de la orele 3-5 d. a.

AFARĂ DE CARTEL!

SACI noi și puțin folosiți.

PONEVI, cergi pentru saci de împachetat, etc., împrumută și de vânzare la

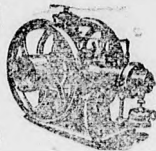
NAGEL ADOLF

Budapesta, V., Arany János-u. nr. 10.
E 1120 Telefon 35—92.

Distins în 14 rânduri!

Motoare cu oleu brut și locomobile sis em **WOHANKA.**

Cheltulele de lucrare după mărime **1|-2 fil.**

la oră. Nu explodează și nu se aprinde. Fără orice control sau permisiune din partea finanților.
E 1074

WOHANKA és T-SA

BUDAPEST, V., Váci-körút nr. 76.

Bo 994—20

FATA

Juvenilă, trandafir și curată vei avea, dacă vei întrebuința renumita

alifie pentru față și săpunul lui

GOLDSTERN DE YUKOVÁR.

Se pregătește în farmacia lui **KIRCHBAUM, Ó-Yukovár nr. 23.**
Prețul 1—1 coroaună.

Ochiri de găină, bătători, întărituri, nițeluri, dispar în timp de 48 ore dacă folosești «CANNABIN».

1 sticlă 140 cor.
3 sticle, porto plătit 3—

Se capătă la farmacia:

Dr. FLESCHE E., Győr, XIII.

la 997

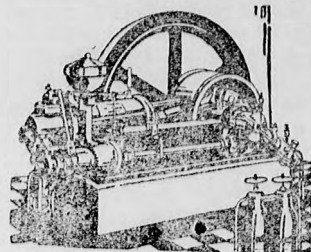
1 CUTIE

cu 200 hârtii de scrisori, de pânză, și plieuri cu căptușoală de hârtie satinată

3 COROANE

De vânzare la librăria și papetăria **PICHLER SANDOR**
ARAD, piața Szabadság, nr. 1.

CELE MAI BUNE MOTOARE!

Garantie pe mai mulți ani!

Ke 1201

Condițiuni favorabile de plată!

Motoare Diesel originale Korting

Motoare absorbitoare de gaz și de benzină. Garnituri de îmblățit cu benzină și oleu brut, cu vehicule Noutate senzațională!

MOTOARE CU OLEIU BRUT

fără stropire cu apă, — cap de aprins și fără compresor

Gellért Ignác és Társa

birou tehnic.

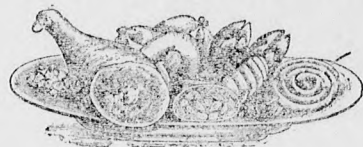
BUDAPEST, V., strada Koháry nr 4.

In interesul d-voastră cereți prospect!

Réthy János

fabrică de cârnați și de cârnuri cu putere electrică

DEVA, PIATA PRINC PALA.

Re 1142

Oferă bogatul său magazin de cârnuri afumate: în fiecare sezon se capătă carne proaspătă de vită, vițel, porc și miel, cu cele mai ieftine prețuri de zi. Apoi, sucee murate excelent, limbi de vită, vițel și de porc, pește (kaiserfleisch), coaste afumate, toftele de mezeluri reci, pregătite în mod foarte gustos, în fabrica proprie.

Preferent, eu provocare la acest ziar, se trimite franco.

Prima fabrică de trăsuri, cu instalațiuni de mașini este a lui

Kovács István

TEMESVÁR-JÓZSEFVÁROS
str. Fröbel nr. 58 (casa proprie),
fabricant de trăsuri și autocaroserie
furnizorul postelor reg. ung. și mehaniz-melor militare.

Mare deposit permanent de toftele de trăsuri și calesse noi și folosite.

Atelier de reparatură. Ateliere de făurire, rotarie și de lustruit.

(Ko 536—30)

Câteva cuvinte asupra boalelor secrete!

E trist, — dar în realitate adevărat că în vremea de azi e bătătoare la ochi mulțimea acelor oameni, a căror sânge și sucuri trupesti sunt atrofiate și cari în urma ușurinței din tinerețe și prin deprinderi rele și-au sdruncinat sistemul nervos și puterea spirituală. E timpul suprem ca acestei stări îngrozitoare să se pună capăt. Trebuie să fie cineva care să dea tinereții deslușiri binevoitoare, sincere și amănunțite în tot ce privește viața sexuală — trebuie să fie cineva căruia oamenii să-și încredințeze fără teamă, fără sfială și cu încredere necazurile lor secrete. Dar nu e în deajuns însă a destăinui aceste necazuri și ei, ci trebuie să ne adresăm unui astfel de medic specialist, conștiințos care știe să dea asupra vieții sfaturi bune sexuale și știe a ajuta și morburilor ce deja eventual există, atunci apoi va face existența boalelor secrete.

De o chemare atât de măreață și pentru acest scop e institutul reunit în toată țara al D-rului PALOCZ, medic de spital, specialist (Budapesta IV. Muzeum Körut 13, unde pe lângă discreția cea mai strictă, primește ori cine (atât bărbații cât și femeile) deslușiri asupra vieții sexuale, unde sângele și sucurile trupesti ale bolnavului se curăță, nervii i-se întăresc, tot organismul i-se eliberează de materiile de boală, chiururile sufletești i-se liniștesc.

Fără conturbarea ocupațiilor zilnice dr. PALOCZ vindecă deja de ani de zile repede și radical cu metoda sa proprie de vindecare, chiar și cazurile cele mai neglese, ranele sifilice boalele de țevă, bășică, nervi și șira spinării, începuturile de confuzie a minții, urmările onaniei și ale sifilisului, erecțiunile de spaimă, slăbirea puterii bărbătești (mpotența), vătămurile, boalele de sânge, de piele și toate boalele organelor sexuale femeiești. Pentru femei o sală de așteptare separată și eșire separată. În ceea ce privește cura, de-părtarea nu este piedecă, căci dacă cineva, din orice cauză, n'ar putea veni în persoană, atunci i-se va da răspuns amănunțit foarte discret prin scrisoare (Inepistolă e de ajuns a se înlătura numai marea de răspuns). Limba română se vorbește perfect. După încheierea curei, epistolele se ard, ori la dorință se retrimite fiecare. Institutul se îngrijește și de medicamente speciale. Vizitele se primesc începând de la 10 ore a. m. și până la 5 ore p. m. (Duminică până la 12 ore a. m.)

Tratament și cu Salvarsanul Ehrlich 606.

Adresa: Dr. PALOCZ, medic de spital, specialist în Budapesta, dela 1 Noemvrie IV. Muzeum-körut 13.

Fondat în a. 1845.

Telefon 162—01.

DREHER IGNACZ és FIA

fabrică de mărfuri fine de oțel

BUDAPESTA, IV., Kossuth Lajos-u. 14.

Oferă totfelul de cuțite de buzunar, foarfeci, briciuri, achizite pentru ras și manikur, tacâmuri pentru poame și pentru miază, instrumente pentru grădina și articlii de economie. Cereți catalog. (E 590—59)

Mrs. B. GOLDSTEIN

Brașov, str. Kloster 33.

„Prima fabrică de corsete din Brașov”

Execută și expediază orice articlii în bransa aceasta. — Reg să cereți prețuri — ilustrat.

Ge [162—50]

BUDAPEST P. SIMONS
Hotel, ZUR STADT PARIS,

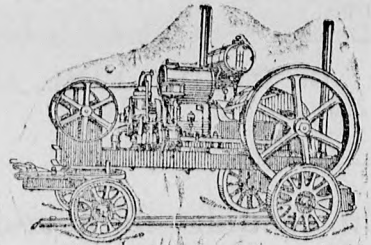
Nou renovat!

Nou renovat!

E 1127

Hotel de renume. 100 chilii cu aranjament confortabil dela cor. 3. — în sus. Lumină electrică și serviciu (curățirea hainelor). Spre întrebuintare stă la dispoziție telefonul urban 27—56 inclusive baie în hotel. Cafenea elegantă. Restaurant excelent în Parterre. Berărie în „BACHUSKELLER”. Prețuri solide. Halta tranvaielelor orașanești cari aduc la toate gările și stațiunile vapoarelor.

LANGEN și WOLF, fabrică de motoare.
BUDAPESTA, VI., Váci-körut 59.

Liferează renumitele motoare „OTTO” originale, locomobile, motoare „DIESEL”, sistem Deutz, motoare, motoare absorbitoare de gaz, garniture de imblătit.

Condițiuni excelente. :: Cereți prospecte.

Frideric Hönig

turnătorie, fabrică de clopote și metal, aranjată pe motor de vapor :

Arad, str. Rákoczi nr. 11—28.

[Ho 5—]

Fondat în 1840.

:: Premiat în 1890 cu cea mai mare medalie de stat. ::

Cu garanție pe mai mulți ani și pe lângă cele mai favorabile condiții de plătire — recomandă clopotele sale cu patentă ces. și reg. invenție proprie, cari au avantajul că față cu ori-ce alte clopote la turnarea unui și aceluiași țare și au sunet adăne — se face o economie de 20—30 procento la greutatea metalului. Recomandă totodată clopote de fer ce se pot învârti și postamente de fer, prin a căror întrebuintare clopotele se pot scuti de crepat chiar și cele mai mari clopote se pot trage fără să se elatine turnul. Recomandă apoi transformarea clopotelor vechi în coroană de fer, ce se pot învârti cum și turnarea din nou a clopotelor vechi sau schimbarea lor cu clopote nouă pe lângă o suprasolvire neînsemnată.

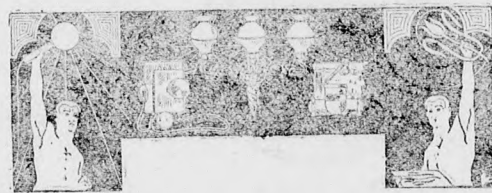
Liste de prețuri și cu ilustrațiuni — la dorință se trimite gratis.

INGINER

CAROL GRAEFF,

birou tehnic și întreprindere de instalațiuni

Bistrița, (Besztercze) str. Lemnelor 21.

Execută lucrări pentru luminatul central cu electricitate, baterii de electricitate, curent slab, apaducte și canalizare, în orice mărime și execuțiune. — Liferează motoare, mașini industriale, transmisiiuni, aparate medicale și pentru semnale, fiere de călcat cu electricitate, aparate pentru încălzit și fert. — Execută schișe, proiecte, prospecte și socoteli de rentabilitate,

Magazin permanent de totfelul de lampe electrice și material de instalațiuni. Proiecte, prospecte și socoteli de rentabilitate gratis fără obligamente.

Plătiri în rate! Ga 1143 Condițiuni favorabile de plătire!

Plătiri în rate!

Pentru lucrările executate garanție pe mai mulți ani.

:: Intreprinderea aceasta nu e provizorie.

TRAIAN NOVAC

magazin de modă p. domni și dame

BLAJ

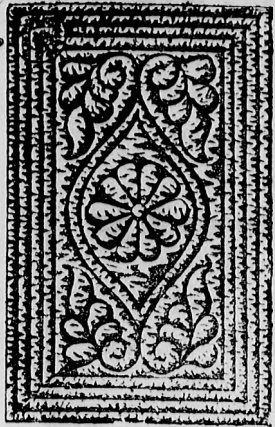
(Balázsfalva).

Mare depozit de cele mai bune gramofone și plăci pentru gramofone, cu prețuri ieftine.

Mareasortiment de postavari de lână, netede și cu mostre pentru costume și haine, delinari franceze de lână cu mostre p. talii și halaturi, Grenadine cu mostre (se pot spăla), pânze pentru haine și zefire; cretoane ce se pot spăla și delinari. Mătăsuri netede și pentru căptușeli, mătăsuri p. costume și rocuri, pânze, gifoane, ștergare, albituri p. masă basmalute și albituri p. paturi, — cu prețuri moderate. Pălării pentru bărbați și copii, ghețe p. bărbați; teme și copii, cravate, cămăși, gulere, manșete, ciorapi și tot felul de mărfuri marunte. Cercetarea magazinului meu poate fi cercetat fără obligamentul de a cumpăra. (Tr. 963)

STERN S. FABRICĂ DE PLAPOME ȘI ALBITURI PENTRU PATURI
CLUJ (KOLOZSVÁR), strada Szentegyház-u. nrul 7.

Atrage atențiunea on. public din loc și din provincă asupra

fabricei de plapome și albituri p. paturi aranjată cu excelente puteri de muncă. Execută plapome, matrațe, toffelul de albituri pentru paturi, din material excelent, în mod prompt și pe țuri convenabile.

Primește spre transformare plapome și albituri vechi p. paturi.

Se 1219

SOCIETATEA DE ASIGURARE OLANDEZĂ SOCIET. PE ACȚII

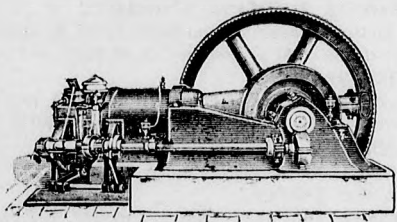
**„Allgemeine Maatschappij van Levensverzekeringen Lifrente”
AMSTERDAM**

Direcțiunea p. Ungaria se află în palatul propriu al institutului în BUDAPESTA, Kálvin-tér, Baross-utca 1., Üllői-ut 2-4 sz. Intrarea prin poarta nrul 4 din bulevardul Üllői.

CELE MAI IEFTINE TAXE:

Suma asigurațiilor la sfârșitul anului 1911)	peste 392 mil. cor.
Suma rezervelor)	115 „ 894.476 cor.
Plătirile de până acum făcute asigurațiilor)	119 „ 874.160 „

E 1146

SCHLICK-NICHOLSON

Fabrică și birouri: BUDAPESTA, VI, Váci-ut nr. 45-47. Numerii telefoanelor: 74-16, 74-17, 98-58 și 114-65.

Fabrică de mașini, vagoane și năi, societate pe acții.

Motoare Diesel. Sistem: Nicholson-Lietzenmayer.

Motoare absorbitoare de gaz sistem »Luther-Münzl« turbine de gaz sistem »Melmps-Pfenninger«, mașini cu aburi, mașini pentru năi, cazane pentru aburi cu țevi de foc și pentru apă, aparate pentru curățirea apei. Aranjamente complete pentru stabilimente frigorifere, — fabrici de gheață, — abatorii, stabilimente termochimice, — fabrici de zahăr, — fabrici de spirt, — cherestreae, — fabrici de țigla și pentru alte stabilimente industriale. Turbine și pompe circulare, cu apă mică și mare. Ţevi din fier turnat, țevite și cu mănunchiu, pistoane, poduri de fier, și mecanisme pentru coperișe, ținătoare și stâlpi cu cuie, scripte și vârtjuri. Vagoane de tren pentru persoane și mărfuri, precum și pentru trenuri electrice. Tot felul de mașini și obiecte de fier vărsat pentru clădiri, turnătorie de metal și statui. Mașini agronomice: garnituri pentru mașini de îmblățit, mașini de sămănat, tăietoare »Ásvány« pentru tulei, ciururi pentru bucate, pluguri, mașini pentru nutrețuri, mașini cu motor pentru sămănat etc. Vapoară pentru transport de persoane și de mărfuri, șlepurii, pontoane, mașini de desnomolit, vârtjuri notătoare, elevatoare etc.

E 1132

Să ne credeți că este în interesul D-tră dacă comandați coasa „Koronagyémánt”.

Cu coasa „Koronagyémánt”

bătută odată se poate così ziua întreagă deoarece e făcută din oțel-diamant, coase rele și mol nu se găsec între ele.

Pentru trănicia flecărei bucăți garantăm.

75 80 85 90 95 100 110 cm. la comanda de 10

Prețul: 1 buc: 1'80 1'90 2' — 2.20 2'40 2'50 2'60 cor. buc. 1 se dă rabat.

Comanda se pot face prin rimțerea banilor înainte sau pe lângă rambursă la **Lengyel Testvérek**, magazin de coase „Koronagyémánt”.

L. 523

Kaposvár, Fő-utca 22 R.

BALSAMUL FARMACISTULUI A. THIERRY

Are efect neintrecut la boala de plămâni și de plept moderează catarul, încetează tusea împreună cu dureri. Incetează aprinderea de gât, răgușala și boala de gâtle, precum și febrințala, durerile de stomac și colica. Vindecă hemoroizii și boala genitală, curătește rinchi, deșteapă pofta de mănecare și promovează mistuirea. Mijloc excelent contra durerilor de dinți, a dintelor găunoși, contra mirosului greu de gură, precum și contra tuturor boalelor de gură și dinți, răgăceli, încetează mirosul greu provenit din gură sau stomac. Mijloc excelent contra limbricului lat. Vindecă orice rană, locuri de rani, orbalțul, beșicele provenite din febrințel buboale, urciorul. Are efect excelent contra durerilor de urechi.

Allein echter Balsam von der Schützengasse Apotheke des A. Thierry in Pregrada bei Rohitsch-Sauerbrunn.

E bine să se găsecă în fiecare casă pe timpul când bătue influența, holera sau alte boli epidemice. Adresați-vă lui: A. THIERRY, farmacist la „Ingerul păzitor”, PREGRADA, lângă Rohitsch. 12 sticle mici sau 6 mari, sau 1 sticlă mare specială 5'60 cor. La comanda mai mari, se acordă rabat considerabil!

VERITABILA ALIFIE-CENTIFOLIA A LUI A. THIERRY împiedecă și încetează laveninarea sângelui orice operație dureroasă adeseori devine de prisos. Folositoare femeilor lauze contra durerilor de ție, — opritei lapelui și întărire țitelor. Are efect sigur și excelent contra orbalțului, picioarelor rănite, rânilor, umfărei membrilor, — durerilor nervoase în oase, buboalelor, — sdrobriilor, împunsăturilor, tăieturilor și contra altor rani.

Indepărtează corpuri străine și anume: sticlă, vase, praț, salitru, spini etc.; efect excelent la concreșente, carbunculus, rac, vermi, putrezire, bășici, rani provenite din arsură, boala îndelungate imbuzirea sângelui, scurgerea urechilor, precum și la opărire pielii copilășilor etc. 2 țegle cor. 3'60. Expedarea se face numai cu ramburs sau trimițându-se banii înainte. În Budapesta de vânzare la: farmacia Török József, și în numeroase farmacii.

În cantitate mai mare de vânzare la drogeriile Thalmayer & Seltz, Hochmeister utodul și Radanovits, Testvérek în Budapesta, ori direct de la A. Thierry, farmacie la Ingerul păzitor, Pregrada, lângă Rohitsch.

IN ATENȚIUNEA DOAMNELOR!

Pielea frumoasă a feței e condiția principală a frumșeții. Fiecare damă nutrește această dorință ferbinte, dar, regret, luându-se ele după reclamele alarmante, rămâne numai cu dorința. — Cea mai bună dovadă despre bunătatea unui articol este faptul că este el de răspândit. — Bunătatea neintrecută a preparatelor dr.-lui Sihulzsky o dovedește, afară de numeroasele scrisori de recunoștință, faptul că anual expedim în toate părțile țării și în Europa, dar și în Asia și America avem numeroși mușterii, cari comanda deodată sute de pachete, pentruca să facă economie cu cheltuielile de expodiare.

Preparatul renumitului dr. Sihulzsky nu conține materii vătămătoare; întrebunțarea acestui aparat indepărtează

pistrucele, petele, sgrăbunțele, lucirea feței și roșata feței.

Preparatele dr.-lui Sihulzsky, și anume: alifie pentru față, cremă de mătase, săpun, pudră de mătase, apă pentru față, sunt pentru întrebunțare de noapte și ziua.

!!! Feriți-vă de imitații. Preparatele adevărate sunt numai cele produse, pe țegle și pe împachetarea externă, cu fotografia și iscălitura dr.-lui Sihulzsky!!!

Alifie pentru față de dr. Sihulzsky	cor. 1'40 fl.
Săpun „ „ „ „	—70 „
Apă „ „ „ „	1'40 „
Cremă de mătase „ „ „ „	1'20 „
Pudră „ „ „ „ (în orice culoare)	1'20 „

Cosmeticul lui Puky pentru mâni, deși e preparat nou, se bucură uncul preparat, care chiar și mânilor celor mai neglijate le dă culoare albă ca zăpada și redă pielei o finețe ca de catifea. Modul de întrebunțare se dă la fiecare sticlă. Prețul 70 fl.

Pentru îngrijirea spirtul pentru păr „Capillor”, care împiedecă căde-părul oferim redă părului cărunț culoarea originală. Modul de întrebunțare se dă la fiecare sticlă! Prețul 1 cor. 20 fl.

„Regenerator pentru păr” redă părului cărunț culoarea originală Prețul 2 cor.

Comenzile peste 10 cor. se expediază franco.

Preparatele mai sunt de vânzare la:

Farmacia MEZEI și ALEXANDER în Kassa.

Scrieți adresa corectă. — Comenzile se expediază imediat. Disoreția e asigurată.

POLACSEK HENRIK,

STRUNGAR ARTISTIC,
BUDAPESTA,
VII., Nagymező-utca 31. R.

Po 984

Recomandă fabricafele sale pregătite din lemn de prima calitate, ca bile pentru popici *Lingnum-Sanctum*, apoi articole pentru aranjamentul cafenelelor, precum: bile, dacuri pentru biliard, șahuri, domino, rame pentru ziare, în preturi foarte moderate. Totodată iau în întreprindere tot felul de reparații în bransa mea, în pret mic. Comandele din provincie se execută prompt și solid.

INTREPRINDERE TEHNICĂ ȘI DE LUMINAȚIE

Arad, Weitzer János, palatul Minorităților.

Telefon 35. Telefon 35.
Instalațiuni electrice cu prețuri foarte convenabile
Oferim on. public candelabre elegante
cu prețuri moderate. Ținem la dispoziție prețurentul original al celor mai de seamă fabrici de candelabre. Executăm totfelul de transformări de candelabre, cea-ce aducem la cunoștință mai ales acelor ce-și schimbă locuința. Telefoane de casă, instalațiuni de sonerii electrice pentru camere, aranjamente și reparații; lampe electrice pentru busunar, ciucuri și prisme de sticlă; totfelul de articli și instrumente de luminație. Cu deosebită stimă:

INTREPRINDERE TEHNICĂ ȘI DE LUMINAȚIE

HOFFMANN és Társai, în ARAD.

Apaducte

Incălzire centrală cu apă și aburi,
ventilatoare, aranjamente pentru
ferbătoare cu aburi și spălător cu
— aburi, pompe, closete —

Knuth Károly

Inginer și fabricant, liferantul de curte
al Al. Sale ces. și reg. arhiduc. Josif
Budapest, VII. Garay-u. 6-10 sz.
(E 691-20)

Alife „Mágnás” p. față:

singurul mijloc cosmetic nevătămător, contra sgrăbunțelor, despoierii pielii, petelor din față, crepării pielei, roșăței și contra tuturor boalelor de piele. După întrebuintarea unei singure tegle dispar sbărciturile feței. Prețul 1 tegle 1 cor. 50 fil. Pudră „Mágnás” (în 3 colori) 1 cutie 1 cor. 50 fil. Săpun „Mágnás” 1 cor. 20 fil.

Cosmetic „Mágnás” pentru mâni:

foarte folositor pentru catifelarea mânilor roșii, degerate, crepate, aspre și sbărcite. E de prisos a se mai întrebuinta glicerina și vaselină, deoarece efectul cosmeticului „Mágnás” e sigur și acest cosmetic poate fi întrebuintat și ziua. — Prețul 90 fil.

„Anti-pertussin”:

mijloc excelent contra tusei și răgușelii, respirației grele, catarului, tusei măgărești la copii. — Prețul 1 cor. 80 fil.

Spirit „Prima”:

mijloc excelent contra reumei și podagrei, durerii de cap și de dinți. După 1-2 întrebuintări are efect sigur. — Prețul 1 sticle mari 1.50 fil.

Spirit „Cappilloform”:

singurul mijloc excelent contra căderii Părului. — Prețul 1 cor 50 fil.

„Deutoform” apă pentru gură:

cel mai bun mijloc contra mirosului rău de gură și pentru impedecarea stricărei dinților. — Prețul 1 cor. 50 fil.

Balsam de Ardeal pentru stomac:

mijloc excelent contra durerilor de stomac, lipsei de apetit, incuierii scaunului, stomacului stricat și boalelor de stomac. — Prețul 1.50 fil.

Vopsitor pentru păr:

în culoarea neagră, întunecată și brunăată deschisă, mijloc excelent și durabil, nu murdărește albiturile de pat. — Prețul 5 cor.

Regenerator pentru păr:

redă părului cărunț culoarea originală. — Prețul 1 cor. 20 fil.

Contra ciumei de porci:

precum și în contra tuturor boalelor porcilor, cel mai excelent medicament, recomandat de către medici, este praful de Ardeal pentru porci — Prețul unei cutii mari 1 cor., o cutie mică 50 fil. O singură întrebuintare a prafului de Ardeal pentru galițe incetează perirea galiților. — Prețul 1 cor.

Hijpnonervin:

singurul mijloc sigur și probat contra nervosității și a insomniei. Prețul 3 cor. — Toate medicamentele mai sus amintite se află de vânzare și se pot comanda numai la farmacia lui

KELEMEN SÁNDOR ZILAH. :! Vă păziți de imitații!!

Fabrică de
granit, syc-
nit industrie
de marmoră
ciselare de
peatră a lui

IOSIF NAGY

Brașov, str. Fântânei nr. 50.

Filiale:

în Székelyudarthely și în Sighișoara.

Primește și execută orice fel de lucrări la clădiri monumentale, mansoleuri în orice fel de stil. Liferă rează marmuratură pentru mobilaturi. În urma modernului aranjament de fabricație, prețuri ieftine Liferă pe lângă garanță și obiecte singuratiche, cu prețuri convenabile. Din depozitul meu bogat de monumente, în care efcptuesc vinderi în mare și mic, liferez colegilor de branșe și obiecte singuratiche în prețul de fabrică. Na 869

Jertagrafia

cele mai noi și mai rezezi pentru pianuri de prezentat autorităților execută ca o specialitate deosebită fabrica, de hărți artistice a lui

Fellner Leó, BUDAPEST, V. Váci út 4. Telefon 28-48. Adresa pentru telegrame: „Positiv” Budapest. — Apartament special pentru comandele din provincie. (E 105-20)

TIPARUL TIPOGRAFIEI „CONCORDIA” ARAD.